

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Paade

KASIM 1968

İÇİNDEKİLER :

Halk Oyunları Okulu, Turizm ve Folklor	Ziya HÜNERMAN
Posof'ta Doğum Âdetleri	Gülâli AYDINOĞLU
Pir Sultan Abdal'ı Astıran Hızır Paşa Kimdi?	Cahit ÖZTELLİ
Hatay'da Evlenme İsteği ve Düür	Sefer ÖZDEMİR
Doğancı Köyünde Ramazan - Keşkek Bayramı	Hasan ERATA
Bir Fakülte ve Eşef Verici Bir Davranış	Prof. Z. F. FINDIKOĞLU
"Rom Rom (Oroy'm = Ruh) Ana" İnanması	M. Âdil ÖZDER
Kitaplar Arasında : "Kağızmanlı Hıfzı"	Hikmet DİZDAROĞLU
Folklorcularımız : Veysel Arseven	Ali Rıza ÖNDER
Leylak Dadı ile Fakir Köylü Kızı Masalı	Nebahat ÇETİN
Ramazan Mânileri 1	Nedim ORTA
Van Bedduaları - 2 -	Erol KAYA

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 232

KURUŞ : 100

tasarruflarınızı
değerlendirmek için
size
yol gösterecek ışık

HER YERDE HER ZAMAN
T.C.ZİRAAT BANKASI
olacaktır

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İade

KASIM 1968

İÇİNDEKİLER :

Halk Oyunları Okulu, Turizm ve Folklor	Ziya HÜNERMAN
Posof'ta Doğum Âdetleri	Gülhan AYDINOĞLU
Pir Sultan Abdal'ı Astran Hızır Paşa Kimdi?	Cahit ÖZTELLİ
Hatay'da Evlenme İsteği ve Dünür	Sefer ÖZDEMİR
Doğancı Köyünde Ramazan - Keşkek Bayramı	Hasan ERATA
Bir Fakülte ve Eşef Verici Bir Davranış	Prof. Z. F. FINDIKOĞLU
"Rom Rom (Oroy'm = Ruh) Ana" İnanması	M. Adil ÖZDER
Kitaplar Arasında : "Kağızmanlı Hıfzı"	Hikmet DİZDAROĞLU
Folklorcularımız : Veysel Arseven	Ah Rıza ÖNDEB
Leylek Dadı ile Fakir Köylü Kızı Masalı	Nebahat ÇETİN
Ramazan Mânileri	Nedim ORTA
Van Bedduaları - 2 -	Erol KAYA

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 232

KURUŞ : 100

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 232

KASIM 1968

YIL : 20 — CİLT : 11

TÜRK FOLKLOR KURUMU

Halk Oyunları Okulu, Turizm ve Folklor

Yazan : Ziya HÜNERMAN

Türk Folklor Kurumu Halk Oyunları Okulu 4. Dönem Kursları, 16 Kasım Cumartesi günü törenle başlamıştır. Törende Turizm Bakanı Nihad Kürsüd'ün açılış dolayısıyla gönderdiği başarı dileyen telgraftı okunmuş, alkışlarla karşılanmıştır. Müteakiben Turizm Bakanlığı İstanbul Bölge Müdürü Ziya Hünerman aşağıdaki konuşmayı yapmış ve geçen yıl mezunlarının oyunları seyredilmiştir.

T. F. A.

Turist; gittiği yabancı ülkede rahat bir gezi yapmak, temiz ve iyi bir yerde yatmak, o ülkenin tabii güzelliklerinden, tarihi zenginliklerinden faydalanmak ister. Bunların yanı sıra o memleketin örf ve âdetleri, kültürel ve sosyal durumu ile de ilgilenir. Eğlenmek, canlı ve güler yüzlü insanlar görmek ve kendi yaşantısına dışına çıkmak ister.

Turistleri yurdumuza çekmek için her alanda büyük gayretler sarfediyoruz. Bilhassa Akdeniz çevresinde turizm alanında öncülük yapan memleketlerle rekabet etmemiz, bunun için de turizm değerlerimizi arzetmemiz gerekmektedir.

Turizme önem veren her ülkenin elinde, bünyesine göre, imkânlar vardır. Mesele, turiste göre bu imkânları kullanmaktır. Bunlar iklim, coğrafya, arkeoloji, tarih, yemek merakı, folklor, el sanatları, hayvan ve bitkiler, spor, termal kaynaklar, konaklama tesisleri ve eğlence gibi değerlerdir.

Görülüyor ki; bunlar arasında, millî kültür ve tanıtmaya vasıtası olmak vasfını taşıyan folklor varlığını da diğer değerlerimizle birlikte, yabancılarla göstermek, duyurmak zorundayız.

Güzel yurdumuzun özellikleri arasında Folklorumuz önemli bir yerindedir.

Halk Oyunlarımız ise, figür ve aksesuar, kendisine has canlı ve hareketli ritmi ve müziği bakımından turisti etkisi altında bırakacak niteliktedir.

Bir folklor gösterisinde bulunan yabancı bir grupun heyecanlanması, çoğu zaman kalkıp elele, kolkola bar tutması veya halay çekmesi, bu etkinin tezahürüdür. Folklorumuz turisti çeken karakteri ile de memleket turizmine katkıda bulunmaktadır.

Turizm bütünü ile sempati demektir. Milletçe seferber olduğumuz turizm alanında hudut kapılarımızdaki görevlerimizden, en küçük ferdimize kadar hepimize düşen vazifeler vardır. Turistin hâtıraları arasında halk müziğimizle süslü millî danslarımızı da katmak, bu sempatinin sağlanmasında rolü olan bir faktördür. Memleketimize gelecek turistler için Türk Folklorunun cazip bir yönü olduğunu bilmeliyiz.

Unutmamalıyız ki, iyi hatıralarla ve müsbet intibalarla memleketimizden ayrılan bir turist, bizim yapabileceğimizden daha şumüllü bir propaganda ile, bizi çevresine tanıttacaktır.

Türk folklorunun turizm sektöründeki yerini, bir kaç kelime ile belirtmeye çalıştım.

Türk folklorunu daha mükemmel bir seviyeye çıkarmak orijinal karakterini mu-

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI
EMRİNİZDEDİR

TÜRK TİCARET BANKASI

KÜLTÜR YAYIN 9. €

(Folklor : 12)

TÜRKİYE BANKASI

paramızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 130)

(Basın : 60227 — 131)

Posof'ta Doğum Âdetleri

Yazan : Gülâli AYDINOĞLU
Millî Folklor Enstitüsü Derleyici

(Derlenen yer : Posof Yaylağı köyü. Derleyen kişi : Gülâli Aydınoglu, Yenimahalle - Orhanlıye köyü ilkokulu müdürü. Kaynak kişi : Hanife Aydınoglu).

Hamile kadınlara, gebeliği sırasında çocukları güzel olsun diye, ayva ve nar yedirilir. Aşerme devresinden doğum anına dek, canının çektiği herşey mutlaka bulunup yedirilir. Yemesini istediği şeyi yiyemiyen hamile kadının çocuğunun anormal ve sakat doğacağına inanılır.

Hamile kadının doğum sancısı başlar başlamaz, hemen ebe çağırılır. Ebe karı, çocuk ters dönmüşse, kadını bir kilim üzerine yatırıp sallatır. Kolay doğum yapması için evin üzerinde tabanca - tüfek atılır. Ezan okunur. Bacadan evin içine yumurta bırakılır. Ayakları sıcak suya sokulur.

Çocuk doğar doğmaz, ninesinin (babaanne, anneanne) ayakkabısının üzerinde bıçakla, makasla ve jiletle göbeği kesilir. Çocuğun kulağına ebe ezan okur. Sonra tuzlu suyla yıkar. Cildi güzel olsun diye banyo suyuna yumurta kırarlar. Çocuğun koltuk altlarına ve apış aralarına yanmasını diye tuz ekerler. Çocuğun düşen eşini ahıra gömerler.

Doğum olur olmaz, çocuğun cinsiyetini öğrenen birisi babasına, dedesine muştular. Onlar da muştuyu yapana para verirler.

Doğum yapan kadına "lohusa" derler. Lohusayı hemen yatağa yatırır. Altına sıcak tutsun diye koyun fıksı ve toprak dökerler. Çocuk yıkandıktan sonra onun da altına kızdırılmış toprak dökerler. Kundağa sararlar. Kundağa sarılı çocuğu ebe eline alır. Gündüz de olsa bir lâmba yakılır. Lâmbanın ışığında annenin etrafında 3 kez dolandırılır. Dolandırırken, ebe :

hafaza etmek, kanaatimce millî görevimiz olmalıdır. Memleketimizin turizm yönünden kalkınması değerlerimizi iyi kullanmak, tanıtmak ve yaşatmakla kaimdir.

Yeni bir çalışma dönemine başladığı bu günde, Türk Folklor Kurumuna başarı dileklerini sunar, sizleri saygı ile selâmlarım.

— Sen mi ağır, yükün mü ağır? diye anneye sorar.

Anne de:

— Ne ben ağır, ne de yüküm ağır. Çocuk vabını verir. Soncası çocuğu annenin yatağına yatırılır kundakla. Lâmbanın yakılması, çocuğun yaşamının aydınlanması içindir.

Çocuğa 3 gün anne memesi emzirilmez. Çocuğun göbeğinin kanı, alyanaklı dudaklı olsun diye yüzüne ve dudaklarına çalınır. Kaşları ve kirpikleri siyah olsun diye ceviz kabuğu yakılıp, küllü sürülür.

Lohusanın yatağının etrafına, - cinin peri dokunmasın diye kıldan dokulu gererler. Başucuna Kur'an-ı Kerim asarlar. "Albastı" dedikleri lohusalık hastalığına yakalanmasını diye, lâmba devamlı yanar. Yanından kimse eksik olmaz. Yani yalnız bırakılmaz.

Üç gün sonra lohusa kadın ve çocuğu dere otu dedikleri nane otu suyu ile yıkanır. Bebek beşiğe kaldırılır. Ebeye emeği para - sabun v.s. verilir. Lohusa yıkandıktan ve çocuk beşiğe kaldırıldıktan sonra meme emzirilir.

Lohusa kadına komşuları yemeklerle görmeğe gelirler. Bir kısım çocuğa gıysi de getirir. Lohusayı görmeğe gelen çocuğu da yüzünü açarak bakar ve bahşiş (para) verir.

Lohusa kadın kırk gün dışarı çıkmaz. Bereket kaçır diye anbara, kilere ve mutfaka girmez. İşe gitmez. Kırkı çıkıncaya dek çocuğun bezleri dışarı atılmaz. Gece dışarıdan gelenler, lohusa ve çocuğun yanına gitmez. Eve birlikte cinler - periler gelir diye. Gece lohusanın yattığı yer mangalla ateş korlar. Cinler - periler ateşe gelemez diye.

Kırkı dolan kadını ebe yıkar. Önce kırk tane fındık büyüklüğünde taş toplar. Ebe topladığı kırk taşın herbirine üçer kez "kulhu" duasını okur. Bu taşları bir torbaya doldurup lohusanın yakanacağı suyun içine atar. Anne ve çocuk "Kırk suyu" dedikleri bu dualı taş suyu ile yıkanılır. Kalan su evin içerisine serpilir. Böylelikle kırkı çıkmış ve lohusalık denilen doğum süresi sona ermiş olur.

Pîr Sultan Abdal'ı Astıran Hızır Paşa Kimdir?

Yazan : Cahit ÖZTELLİ
Millî Folklor Enstitüsü Müdürü

Büyük sanatçı ve ülkücü ozan Pîr Sultan Abdal'ı Hızır Paşa adında bir kişinin söylediği gerek halk söylentilerinden, gerek kendi şiirlerinden bilinen bir gerçek. Ama, bugüne değin bu kişi kimdir, soyunu aydınlanmış değildir.

Biz bu yazımızda yeni bulduğumuz belgelere dayanarak düğümü çözmeye çalışacağız. Önce, edebiyat tarihçilerimizin ne söylediklerini bildirelim.

Bazı hataları olmakla birlikte Pîr Sultan hakkında en iyi eser Abdülhakî Gölpinarlı ve P. Nailî Boratav'ın ortaklaşa çıkardıkları "Pîr Sultan Abdal, 1943" eseridir. Burada (s. 35) daha önce yapılan ve kendi vardıkları sonuçları şöyle özetleyebiliriz: "Halk söylentilerine göre Hızır Paşa Sivaslıdır. Sivas ile Hafik arasında bulunan Sofular köyündendir. Bu köy ahali si Alevî imiş. Sonra ahali si azmış. Bu köyden Hızır (sonra paşa), Pîr Sultan'ın köyü Bazar'a gelmiş, şairin "azab" ı (hizmetçi) olmuş, sonra da müridi olmuş. Pîr Sultan'ın himmetiyle Hızır İstanbul'a gitmiş, ilerlemiş, sonunda Paşa olmuş ve Sivas'a vali gelmiş."

Bakat, Hızır Paşa'nın Sivaslı olduğuna ve Sivas'a böyle bir vali geldiğine dair gerçeğin bir belge vermemiştir bu eser.

Fuat Köprülü ne diyor ?
Prof. Fuat Köprülü, Pîr Sultan'ın hayatıyla ilgisi olan Hızır Paşanın 1603 ile 1671 yılları arasında Osmanlı tahtına oturmuş bulunan Birinci Ahmet zamanında yaşamış olduğunu tahmin ediyor. Bu tahmini ona, o asrın meşhur simalarından Soğanlı Aziz Hüdayî Efendî'nin Padişaha hitaben yazdığı bir mektupta, Rumelindeki Bâkî zümreleri (Bedrettin müritleri) ahvalinin Hızır Paşa adında birinden sorulmasını tavsiye eden sözleriyle Naima'da, Bursa'daki eşkiyayı tenkil için Hızır Paşa'nın İstanbul'a geçtiğine dair raslanan bir mektuptur." (yukarıda adı geçen eser, s. 70-71).

Aziz Hüdayî Efendi ne diyor ?
Simanın pek ünlü ve nüfuzlu kişisi olan Aziz Mahmut Hüdayî Efendi, Birinci Ahmet'e (saltanatı 1603 - 1617)

Rumeli'deki Bedreddinliler hakkında bir mektup yazmıştır. Bu mektubunda Bedreddinlilerin (ünlü Şeyh Simavnalı Bedreddin'in yolunu tutanlar) dinsiz olduğunu, her şeyi mübah saydıklarını ve Kızılbaş taifesiyile bir olduklarını, Kızılbaşın zuhur ve intişarını (yani İran'ın Anadolu'ya hakim olmasını) istediklerini, Kızılbaş seferi (İran seferi) olduğunda orduya katılmadıklarını, "Bu taifenin bazı ahvalin ve kabayının Hızır Paşa kulunuz bilir" ondan tamamını sorunuz. Bu iki taifenin (Bedreddinliler ile Kızılbaşların) kabahati diller ile anlatılamaz, açıklanamaz, diye daha birçok suçlamalar sıralamaktadır.

Bu mektupta birinci derecede dikkati çeken, Bedreddinliler ile Kızılbaşları ayırmayıp ikisini de aynı derecede suçlamakta, mektubun iki yerinde Hızır Paşa'dan bunların durumlarını sorunuz, o iyi biliyor, demesidir.

Öyle anlaşılıyor ki, bu Hızır Paşa Kızılbaşları iyi tanıyan ve onları ezmede, uslandırmakta emeği geçmiş bir kimsedir. Öyle olmasa padişahlık gibi yüce makama, çağının son derece sözü geçen bir şeyhi tarafından yazılan bu mektupta adının geçmesi mümkün görülemez.

Mektubun bir yerinde "çok değil, birkaç ileri gelenin kellesi uçurulacak olursa halk uslanır" anlamında bir cümle de kullanıyor. Daha aşağıda aynen şöyle diyor: "Bu kolaydır. Zira memleket İslâm içindedir. Heman bir şeyhleri az olursa (yakalansa) şerile siyaset olursa (kanunî mahkemeleri yapıp alsın) ol tamam şayi olsa (her yanda duyulsa) kalan şeytanları karar edemeyip (duramayıp) kaçarlar. Hızır Paşa kulunuza sual olunsun ve sair vilâyette beyler ve kadılar olan kulunuza sual olunsun. Vassf olunandan (anlatılardan) bin mertebe (derece) ziyâdedir." (Bk. Mehmet Şerefeddin, Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, s. 72, 1924).

Mektup dikkatle okunursa Hızır Paşa Kızılbaşlarla çok uğraşmış, onların "ahvalini" iyi bilen, dolayısıyla bu yolda başarılı bir kimsedir. Ayrıca, yalnız Rumeli değil, bütün illerdeki beylere ve kadılara da

sorup yurt çapında bir temizlik yapılmasının gerekli olduğu anlamı da çıkarılabilir.

Demek oluyor ki, Hızır Paşayı Pir Sultan'ın bulunduğu Sivas bölgesine, bu gün olduğu gibi o zaman da yoğun bir halde bulunan Alevî - Kızılbaş topluluğunu uslandırmak için vali yapmak yerinde bir iştir. Bu bakımdan, bizce de Pir Sultanı asan Hızır Paşa, Aziz Hüdaî'nin mektubunda sözü geçen Hızır Paşadır.

Birinci Sultan Ahmet zamanında sağ olan iki Hızır Paşa vardır. Bunlardan konumuzla ilgili olanı 990/1582 de Van Beylerbeyi, 1587 de Kars Beylerbeyi olarak İran seferine katıldı, 1588 de Erzurum Beylerbeyi (Selânikî Tarihi), aynı yıl içinde Sivas valisi, bir yıl sonra Diyarbakır valisi (Selânikî), iki yıl sonra yine Sivas valisi (7 Mayıs 1590) (Amasya Tarihi, c. 3, s. 335), Tuna Muhafızı (1602), Budin Muhafızı (1605) oluyor ve 1607 de ölüyor. İki kere Sivas valisi olan bu Hızır Paşanın, tarihlerin kaydettiği bir de takma adı vardır: **Deli Hızır Paşa** ya da **Divane Hızır Paşa** diye kendisinden söz açarlar. Bilindiği gibi bu "Deli" sıfatı Türkçede "vurucu, kırıcı, cesur, can yakıcı" gibi hallerde kişiler için kullanılır. Hızır Paşa da böyle birisi olmalıdır. Bu da her halde Alevî ve Kızılbaşlara karşı davranışlarından olacak.

Bir de şurasını hatırlamak gerekir ki, bu Hızır Paşa İran seferlerine de katılmıştır. Herkesin böyle bir seferde büyük komuta yerlerine atanması mümkün değildir. Ancak, kendisine inanılan, daha önce birtakım deneylerden geçmiş olması gerekir. Hızır Paşa da böyle birtakım işleri başarmış ve Alevî düşmanlığı ile tanınmış olmalıdır. Hele Aziz Mahmut Hüdaî'nin paşaşa tavsiye etmesi ayrıca üzerinde durulacak önemli bir yöndür.

Amasya Tarihi bu Hızır Paşadan "meşhur" diye söz etmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, Hızır Paşa kendisine ün sağlayacak kimi olaylar yaratmış ya da o türlü olaylara adını karıştırmıştır.

Buraya kadar verdiğimiz bilgi sonunda, Pir Sultan Abdal'ı astıran Hızır Paşa, bu Hızır Paşa'dır. Zaman bakımından da uygunluk vardır. Pir Sultan'ın şiirlerine dikkatle bakıldığında onun on altıncı yüzyılın ikinci yarısında, hattâ on yedinci yüzyılın

ilk çeyreğinde yaşadığını çıkarmak mümkündür. Onun dili onyedinci yüzyıldır. Dil meselesi, zaman tayininde oldukça kuvvetli bir ipucudur. Böyle Hızır Paşa'nın ve Pir Sultan'ın kullandığı dil, köylenin ve köylenin ruvenleri gözönünde bulundurunca daha gözölmüş olacaktır. Hele bir de Hızır Paşa Sivaslı olursa.

Evet, halk rivayetleri onu Sivaslı göstermektedir. Bugün bu halk söylentisi de çekleşmiştir.

Sivas'ta Öğretmen bulunan sayın İbrahim Aslanoğlu bana yeni bulduğu bir belge haber veriyor. Buna göre, Sivas Şer'iyyesinde bulunan bir berat, Hızır Paşa Tokat'taki Pir Ahmet Bey vakfına Hızır Paşa köylerindeki mülkünden vakıf ilâve etmiş ve mütevellileri bulunduğunu bildiriyor. Şer'iyye sicilindeki tarih 1214/1799'dur. Öyle anlaşılıyor ki, eskiden beri vakıfın herhangi bir yenileme veya tevellisinin değişmesi gibi bir işlem dolayısıyla beratının sicile yeniden yazılması bu tarihte olmuştur. Vakıf bugün de kayıtlı etmemektedir. Geçerli olmayan vakıf yitiləri Evkaf Genel Müdürlüğünde saklanmaktadır. Burada yapılacak araştırma, vakfın ilk kaydını belki de ortaya çıkaracaktır.

Yukarıdan beri anlatılanlar ve son vakıf kaydını, halk söylentilerini ve Hızır Paşa'nın davranışını açıklamaya yeter belgelerdir. Sivas'a Doğu sınırından ve sahayı meydanlarından geldiği, daha önce de Eskişehirli reddinlilerin "ahvalini" iyi bildiği için, favi ve Alevî düşmanı olması Hızır Paşa için tabiidir. Pir Sultan'ın idamında Hızır Paşa'nın durumu etkisi olmuştur. Şurasını hatırlamalı ki Pir Sultan'ın idamı yıllar önce Sivas'ta kayda değer hiçbir olay olmamıştır. Hele Pir Sultan'ın bir ayaklanma hareketine karıştığı gibi bir düşüncüyü taşımamak söz konusu olamaz. Yalnız, Şer'iyye köylülerinin Alevilere düşmanlığı yüzünden yapılan şikâyetler idam işinde rol oynamıştır.

Pir Sultan'ın şiirlerinden bazıları zindan hayatı olarak görülüyor. Yine halk söylentilerine göre, Pir Sultan idamından önce elleri ve ayakları pirangaya vurulmuş, uzun süre "Toprakkale" de hapis tutulmuştur. Nereye gömüldüğünün taraftarlar arasında da bilinmemesi, idamında ve idamından sonra da şiddet kullanıldığını ve k...

Hatay'da Evlenme İsteği ve Dünür

Yazan : Sefer ÖZDEMİR

Evlenme çağı "kendini yetirme" deyimiyle köylerde, yani bulûğ çağıdır bu. Erkekler büyük bırakırlar. Devimimleri, kocalarını tüm büyüklere özgü bir nitelikte gösterirler. Kızların evlenme çağı gelmişse de "ana" belli eder. Kızını kollayıp gözetmeye ögüt vermeye başlar zaman zaman Baba ve ana daima birbirlerini uyarırlar çocuklarının selâmeti için. Bu gözetim daha çok "ana" nındır. Evlenme yaşı normal olarak kızlarda 15-20, erkeklerde 18 ilâ 23 yaş arasında olur. Koşullar müsait olursa evlenme çağı daha da erken olabilir. Ailenin tek erkek çocuğu, 14 - 16 yaş aralarında, belki de daha erken bir yaşta evrilir. "Ocak Umumu" ismi verilir buna.

Evlenme yaşının yanıştırılmadığını düşündürebilir. Böylece Hızır Paşa ile Pir Sultan Abdal arasında geçtiği anlatılan olay tarih gerçeğine de uymaktadır. Bazı söylentiler, evlenme yaşının çok değişmekle birlikte gerçeklere dayanmaktadır. Bu gibi söylentiler daha başlıca kişiler için de böyledir. Bazan halkın evlenmede dolaşmakta olan bir şiire, yüzyıllarda geçtiği halde cönklerde raslanması şüpheli oluyor. Bunun çok dikkat çekici bir örneğini, yine Pir Sultan'ın bir şiiri ile görüyoruz. Güney Toros dağlarında küçük bir köyde söylenen bir şiirini cönklerde bulduk.

Bu makalenin hazırlanması için başvurduğum kaynaklar :

- Künhülhabar, Nuruosmaniye kütüphanesi, N: 3409, yaprak 339.
- Şark Seferleri, Ebubekir b. Abdullatif, Ali Emiri kitapları.
- Selânikî Tarihi.
- Nusretname, Ali.
- Sahaif-ül Ahbâr (Müneccimbaşı).

— Amasya Tarihi, H. Hüsameddin Erol, C. 3, s. 333 ve 335.

— Pir Sultan Abdal, A. Gölpınarlı ve N. Boratav, Ankara 1943.

— Pir Sultan Abdal, Sadettin Nüzhet (N. Boratav), İstanbul 1929.

— Seyh Bedrüddin, Mehmet Şerefeddin, İstanbul 1924.

Erkekle kız bazı kez sevişerek evlenme isteklerini belli ederler. Bu sevişme "aşk-ları" kulaktan kulağa ana ve babalar tarafından duyulur. Sezilir...

Bir de "Değiş - Tokuş" vardır. Şöyle olur bu: Bir erkek evlenmek istiyor. Gözünü kestirdiği ve tavsiye edilen bir kız var. Bu kızın bir erkek kardeşi var. Kendisinin de bir kız kardeşi var. Yani karşılıklı bir durum. O zaman anlaşma gereğince her iki taraf da eşit miktarda yapılan masraflarla evlendirilir.

Bazı kez de, ne erkek kıza, ne de kız erkeği görmüştür evvelden. Genç kendisine bir kız arar. "Şöyle iyisinden." Köyden köye araştırıp durur. En sonunda bir kız kendisine tavsiye ederler. "İyidir, tam o eve göredir, namusludur, gözü dışarıda değildir..." bu kızın.

Erkek, anası veya en yakın "Ahababı" ile kıza bakmaya gider, acaba nasıl diye. Gidişlerinin bir nedeni vardır o eve. Konu komşuya bahsedilmez bundan. Erkek kıza görmek için, bir su ister. Bu su iste-yiş içmek için değil de, kızla göz göze gelebilmek içindir. Kız beğenilirse erkek tarafından, durum baba ve akrabalara anlatılır. Kız babasının "ağzı aranır o değilden" Bu sözle istek ve arzularını bildirirler karşı tarafa. Kız babası da düşünür taşınır akrabaları ile. Sonra bir karara varılır.

Dünürler köyün ileri gelen kişilerinden olur. Kişilikleri kuvvetlidir. Ne denli çok zat-ı muhterem giderse dünürlüğe, o denli şerefleri artar, kız evinin yükselir şerefi. Her iki taraf ta memnundurlar bundan. Erkek babası, ileri gelen bu dostlarla gider kız evine. Bu iş "Hayırlı bir iştir". Kız evi gereken misafirperverliği gösterirler, el göğüste hizmet edilir. Kahveler, çaylar sigaralar içilir...

Öncelikten kararlaştırılan, ağızdan çıkan kulağı duyan kişilerden biri eve gelişlerinin nedenlerini (diz çökerek) anlatır. "Allahın emri, Peygamberin kavliyle biz kızımıza... dünür geldik." Artık konuşma faslı başlamıştır. Babalar pasif, "analar" aktiftir burada. Yeni damat adayının kişiliğinden dem vurulur.

Sıra "kan parası"na gelir. Bu başlık kes-

Vaktîkebir Folkloru :

Doğancı Köyünde Ramazan - Keşkek Bayramı

Yazan : Hasan ERAT

Doğancı Köyü bin nüfusıyla ilçenin büyük köylerinden biridir. Bu köyde Ramazan Bayramının adı KEŞKEK Bayramıdır. Ramazan bayramında köylülerin cami yanında, köyün ortak kazanlarında yaptıkları keşkek bin nüfusa yetecek kadar çok olur. Herkes Ramazan sonlarına doğru keşkeğe yazılır. Yani para veya mısır, fasulye gibi tahıl verir.

Toplanan paralar ile bir inek, iki yüz kilo da buğday alınır. Buna 50 kg. da fasulye eklendi mi keşkeğin malzemesi hazır olur.

Bayram arifesinde köy gençleri cami yanında toplanıp dibekte buğdayı döverler. Et yıkanır, özel olarak yapılan, her birisi 100 kg. buğday alan beş kazan ateş üzerine konur. Köyün keşkek pişiricileri o günden keşkeğin yendiği bayram sabahına kadar işlerinin başında çahşırlar. Bunlara Pafutçu, denir.

Bayram gecesi sabaha kadar devamlı ateş yanarak buğday, et, fasulye karışımı keşkek pişirilir. Sabah her yaş tutan bayram namazı için camie gelir. Bayram namazı kılınır. Camiden hocanın çıkması beklenir. Hoca çıkınca önce hoca öpülerek bayramlaşılır. Ondandır akrabalar öpüşür, herkes istisnasız birbirinin elini sıkar.

Bayramlaşma bitince eldeş denen uzun aşağısı kalın sopaları üçer kişi ellerine alır. Kaç kazan varsa, kazanların başına geçerler. Ellerindeki uçları tokmaklı sopaları küt küt, diye vura vura keşkeği ezerler. Keşkek ezildikten sonra küçük büyük köy halkı ve civar köylerden gelen misafirler sofraların etrafına yerlere oturur.

medir. Kız anasının hakkıdır bu para. Ne istersin diye sorulur kız anasına. Ana kızını yüksek göstermek için parayı çok ister. Ağzını yirmi binden açmıştı Adife Teyze. "Benim kızım kimden açmıştı diyordu. Halil efendinin kızı kaç gitti. Ondandır sona Gara Mamdın kızı kaç gitti?." Dünürlerin hepsi de aktiftirler. Kırk dereden kırk su getirirler. "Hayo; İsmet Paşa'nın hatırı için, Köy İmamının hatırı için..." Sevdikleri ve saydıkları insanların hatırı için başışta bulunurlar. Biner lira.

Ramazan Bayramında pişmiş keşkekler kazanlar içinde ezilmeye hazır durumda.

Köy gençleri, ayrılan her sofralığa evlerden gelen sahanlarla pafutçunun doldurduğu keşkekleri getirirler. Keşkek büyük bir iştahla yenir. Artan keşkek sahanlarla evlere taksim edilir.

Keşkek yendikten sonra mezar üstüne dua okunur.

Böylece Keşkek Bayramı sona erer. Fakat gelecek Ramazan - Keşkek Bayramına kadar, yenilen keşkeğin tadı ve anıları devam eder.

Her yıl bu bayramın gelmesi ipe çekilir.

Ayrıca bir koyun etinden kavurma yapılır (Koyun yerine başka eti yenecek hayvanlar da olabilir.) Kız babasına bu kavurmadan önceleri hiç verilmez. Yemmesi teklif edilir bu etten. Her bir avuç kavurma için biner lira bağışlayacaktır.

"Kan parası" da halledildikten sonra erkek babası oturduğu döşegin altına bir miktar para bırakır. Tatlılar yenir, herkes hayırlı ve uğurlu olması dileğinde bulunur. Sonuna değin mutlu olmalarını isterler. Ve Hoca dua eder bu tatlının üzerine.

Üniversitelerimizde Folklor :

Bir Fakülte ve Eşef Verici Bir Davranış

Raporu Yazan : Ord. Prof. Z. Fahri FINDIKOĞLU
İktisat Fakültesi İktisat Müzesi ve Arşivi Müdürü

Memleketimizdeki folklor ve etnoğrafya mesgulyetlerinin kısmen hususi teşekküllerce, kısmen de resmî müesseselerce idare edildiği ve bu ikinci nevi içinde de İktisat Fakültesindeki "İktisat Müzesi ve Arşivi" nin bulunduğu malumdur. Son günlerde İktisat Fakültesi Kürsülerine dağıtılmış bir rapor elimize geçmiş bulunuyor. Dergimizle yakın ilgisil olan bir folklor ve etnoğrafya aktualitesini teessür duygularımızla neşrediyoruz. Ümit ediyoruz ki o bulanık durum durulur. Hâdiseyi takip edeceğiz. T. F. A.

İKTİSAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

3 Eylül 1968 de toplanan Kurul münasebetiyle birkaç arkadaşla merkez binasının üst katındaki tebeddülât ve tamiratın müzahadesi sırasında Fakültemizin bir Enstitüsünün - İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü - manevi şahsiyetine karşı işlenmiş vahim bir kültürel suçun belirtilerine şahit olduk.

Aşağıda hadisenin mahiyetini anlatma maksadiyle bir izahta bulunacağım ve bu belirtilere neden meydan verildiğini Sayın Fakülte Dekanlığının aydınlatmasını isteyeceğim.

Söyle ki :

1 - Fakültemizin 17. 5. 1949 tarihinde toplanan kurulunda birkaç öğretim üyesi tarafından vaki teklif üzerine modern bir İktisat Fakültesinin çeşitli öğretim dallarına etnoğrafik bilgiler ve malzemeler yardımıyla bulunacak bir "İktisat müze ve arşivi" kurulması kararlaştırılmış, bu kararın tatbikatı ilgisil dolayısıyla İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsünden istenmiş idi. Gerek teklifin gerek kararın suretlerini Fakültece neşredilmiş bir kitapta bulmak, Dekanlığı dosyaları karıştırmaya zahmetinden kurtaracaktır. (Bk. Folklor ve Etnoğrafya Kılavuzu, Sf. 4 - 5).

2 - O sırada restorasyonu bitmiş olan merkez binasının üst katındaki bir oda Fakültece bu pek hayırlı yeni kuruluşa verilmiş, bundan böyle de yapılan araştırmalar ve ele geçen iktisadi folklor ve etnoğrafya malzemesi bu Oda'da muhafaza edilmiştir.

3 - Bu malzemeler arasında bilhassa bunlar zikre değer :

a) Fakültece odanın sağ tarafındaki duvarın geniş bir kısmını kaplayacak büyük bir cemekân yaptırılmış, içine maksatla ilgili evrakla eşya konmuştur. Aradan geçen uzun yıllar boyunca bu cemekân eşyaları görenler bazı ecebî ilim adamları tak-

tirlerini bildirmişler, bu yolda gayret sarfedilmesini ileri sürmüşlerdir.

b) Gerek umumî, gerek hususî (Türkiye'ye ait) para tarihine yardımcı maden ve kâğıt paraların eski numunelerinin toplanmasına başlanmış, bunlar için Fakültece üstü camlı bir dolap yaptırılmış, camlı kısımda yüzden fazla bulunmuş eski paralar sergilenmiştir. Bilhassa Maliye tedrisatına yardımcı olacak kâğıt paralarımızın tarihiyle alakalı eski kaime (halk ifadesiyle kaymalardan) numunelerden de bulunmakta idi.

c) Ziraat ve Münakale ekonomisi ile alakalı öğretim üyelerince ve bunların gösterdikleri lüzum üzerine öğrencilerce Anadolu'da bulunan bazı eşya arasında o zaman Fakültece hatırladığıma göre yüz liraya bir köyden satın alınarak para cemekânının altındaki rafta muhafaza edilmiştir. Çok eski bir kağıt tekerleği o zaman Fakültece bir Alman Profesörü tarafından Anadolu Ziraat Folkloru hakkında verilmiş bir konferanstaki izahata göre muhtelif medeniyet tabakalarını ihtiva eden Anadolu'nun ekonomik hayatı için pek ehemmiyetli diye gösterilmişti. Hatta Prof. Rustow tarafından beynelmîlî bir mecmuada neşredilen bir makale ile bu husus Türkiye dışında da tanıtılmıştı.

d) Bunlardan başka restorasyon esnasında vaktiyle Saray'dan Darülfununa, oradan da Üniversiteye intikal etmiş, mimarî tarzı dikkat çekici, süslü ve kâkmalî bir kitap dolabını Rektörlük Enstitümüne armağan etmiş, Enstitü de bunu müze ve arşiv odasının bir köşesine binbir zahmetle yerleştirmişti.

e) Keza müze ve arşiv idaresi o zaman İktisadi Coğrafya Doçenti olan Mehmet Oluç'un gösterdiği lüzum üzerine eski ve yeni öğretim vasıtaları olarak Avrupa'dan

"Rom - Rom (Oroy'm = Ruh) Ana,, İnanması

Yazan : M. Adil ÖZDER

Altaylı Şaman Türklerin AK-ANA (1) adlı kurtarıcı - iyilikçi bir "ruh" a inanmalarının tıpkı bir örneği de ROM - ROM ANA (2) adıyla Ardanuç'ta yaşamaktadır.

Dağ kültü ve "ulu ruhlar" inanına sı-kıca bağlı Rom - Rom Ana üstüne Ardanuç'ta tesbit edilen (3) halk bilgilerinin ana çizgileri şunlardır.

"Rom - Rom Ana, kendisinden istenilen her dileği sağlayan iyilikçi, göze görünmez, fakat bazı kere yüksek dağ ve yaylalarda sesi duyulan manevî bir varlık; bir ruh, ya da bir melektir. Zarar - ziyan, kaza yahut hastalıktan korunmak için ona adaklar adanır. Bu adak niyetine namaz kılanlar da olur. Geceleri kırdı - bayırda kalan evcil hayvanların yabanilerden korunması yalvarılarak Rom - Rom Ana'ya havale edilir. Bu Ana, dilerse korur, kurtarır; istemezse batırır. Çoğunlukla yardımcı ve iyilikçidir, ama, kendisinin koruyucu ve kurtarıcı gücüne samimî şekilde inanmayanlara pek yardım etmez. Hatta varlığını büsbütün inkâr edenlere zarar da verir. Bu yüzden, korkan, korkudan çarpıldığı söylenen, nazara uğrayan, ya da hastalanan çocuk, insan ve hayvanların onun "gazabına" uğradığına inanılır. Böylece ANA'nın varlığına inanmayanlar ondan yardım ye-

dine mutlak surette zarar görürler. Bir hayvan ansızın ölür, ya da "yanıkara" has-talığına tutulursa "buna ROM - ROM Ana şapalak atmış" diyenler de görülmüştür.

Rom - Rom Ananın sesi ve koruyuculuğu üstüne olan inanmanın bir yaşantı ile ilgili örneğini Bekir Hazar son yıllarda sek-sen beş yaşlarında ki teyzesinden tıpkısıyla şöyle tesbit etmiştir :

"Ben çocukluk zamanımda duyardım. ROM - ROM ANA varmış. İnsanlara, köy-lere iyilik getirmiş. Kötü şeyleri haber verirmiş. Büyüdüm, körpeleri (4) otarır-ken hep Rom - Rom Ananın sesini arardım. Bir defasında bu sesi duydum. Birkaç kız-la Koşkelet (5)'te körpe otarıyorduk. Oyuna dalmışım. Körpeler başını almış ormana girmişler bizim haberimiz yok. Bir ses işittik. Bundan hepimiz korktuk. Bir ses: Kızlaaaaar!.. körpelerin yanınaa!.. körpe-lerin yanınaa!.. demişti. Başımızı kaldırdık, sesi aradık. Kim bizi çağırmişti. Bir türlü sesin sahibini göremedik. Ama, kör-peleri sağlam bulduk."

"O zamanlarda Ziyaret'te (6) bu sesi du-yanlar vardı. Zaten Rom - Rom Ana Ziya-ret'te oturmuş. Oradan (Ardanuç'taki) kırk sekiz parça köyü göz - kulaç edermiş. Rom - Rom Ana Allahın bir meleğidir.

İşlenmiş feci bir hâtanın karşısında ge-lecek toplantı zamanına kadar Dekanlığın şu hususlara dikkatini çekmek isterim.

a) Yukarıda a, b, c, d, e bendlerinde işa-ret edilmiş, veya edilmemiş eşya ve malze-menin bulunup eski halleriyle aynı odada-ki yerlerine konması ve Enstitümüze tes-lim edilmesi.

b) Ancak bundan sonra Fakültenin Ens-titümüze müracaat suretiyle Müze ve Arşiv Odasının başka maksatlar için kullanma zaruretinden bahsederek müsaade alması ve hadisenin ilgili kurul kararına bağlanma-sı, bu suretle tecavüze uğrıyan Üniversite Muhtariyeti Rejiminin şahsîlik ve keyfi-likten uzak kaldığının ispat edilmesi.

Derin bir teessür içinde vâki olan bu müracaatın biran evvel gözönüne alınarak cevaplandırılmasını çok büyük bir ehem-niyetle rica ederim. Saygılarımla...

bazı haritalar, cetveller ve bazı zirai mad-deleri muhtevî kavanozlar getirtmişti.

f) Kuruluşundan bugüne kadar Fakül-te talebelerinin öğrenimlerine yardımcı o-lacak folklorik ve antropolojik araştırmala-ri tomarlar teşkil ediyordu. Enstitünün maksadı bunları ayıklayacak ilmi araştı-rıcılara kavuşmaktı. Bu gaye ile vakit vakit akademik derecelerde yükselmelerine lüz-um olmayan "İlmi Araştırmacı" kadroları is-tediğimiz kolayca hatırlanabilir. Bu tale-be araştırmalarından bir kısmı Enstitümüz dolaplarında mevcut ise de mühim bir kıs-ım "müze ve arşiv" odasındaki dolapta idi. Korkunç kültürel tahribat sonrasında bunla-ra rastlanamamış, bununla beraber Dekan-lıkça belki muhafaza altına alınmış olduğu zannedilmektedir.

Fakat birkaç sene sonra Doçent Abdul-lah Türkoğlu yer darlığı yüzünden Ensti-tümüzden müsaade istenerek Oda'nın bir köşesini masasıyla işgal etmiş, mensup ol-duğu ilim dalı bakımından "Müze ve ar-şiv" ile yakın ilgisini gözönüne alan Ens-titü kendisinden müze ve arşiv muhafızlığı yapmasını rica bile eylemişti. Daha sonra öğretim üyeleri ve yardımcılarımla çoğal-ması, başta Doç. Kemal Tosun olduğu halde birkaç arkadaşım dahi bu Oda'da barınmala-rı o zamanın Dekanlıkları ile Enstitümüz arasında geçici olarak kabul edilmişti.

4) Bundan on sene kadar evvel Ensti-tünün, müze ve arşiv Odasını misafir ü-yelerden tahliye ettirmek için müracaatla-rımız vaki olmuşsa da muhtelif Dekanlık-lar zamanında yeni bir Fakülte binası pro-jesinden bahsedilmiş ve ısrarlarımız önlen-miş idi. Böylece "müze ve arşiv müessesesi" Prof. Abdullah Türkoğlu'nun nezaretine terkolunmuş, bununla beraber Enstitü-ne vakit vakit kendisine ait olan Oda'yı ileride elverişli bir yer bulununcaya kadar bu ha-likle takipten de geri kalmamıştır.

İşte 3 Eylül 1968 günü vaki olan hüznü ve teessür verici koridor müşahadeleri ku-ruluşunu ve durumunu anlattığımız bu çok şeyler vaadeden, ilmi zihniyetin gelişmesi bakımından büyük ümitler telkin eyleyen müesseseye kim tarafından ve nasıl bir zihniyetle reva görüldüğü henüz malûm ol-mıyan vahşice davranışın meydan verdi-ği belirtilerle alakalıdır. Arkadaşımız Prof. Abdullah Türkoğlu uzun ve kısa müddet-lerle mezun bulunduğu anlarda bazı mü-

ze eşyalarına karşı akademik bir müesse-sede görülmemesi gerek bir yolsuzlukla dav-ranıldığını gördüğünü bunları elden geldi-ği kadar önlemeğe çalıştığını söylemiş, fa-kat son gayubeti esnasında Oda'nın bütün eşyasının darmadağın edilerek tahliye edil-diğini derin bir teessürle anlatmıştır. Bu arada, koridorda toplanan enkaz arasında, bazı etnoğrafik eşyanın kırıntılarında rast-lanmıştır. Esasen, 3 Eylül 1968'de toplana-n Genel Kurul vesilesiyle açtırıp gördüğümüz Müze ve Arşiv Odası bomboş bulun-muş, eşya ve malzemenin ne olduğu hak-kındaki soruşturmalar cevapsız kalmıştır.

Geçmiş anlatan ve "İktisat Müze ve Arşivi" ile yakın alakası olan bir disiplin mensubu, idareyle alakalı bir Enstitünün, Müdür ve azalarından biri sıfatıyla duru-mu 3 Eylül 1968 günü toplantısında gün-dem dışı olarak ortaya koymuş isem de, Dekan Vekili, Yönetim Kurulu azası olma-sına rağmen bu hususta hiçbir bilgisi bul-unmadığımı, esasen gündemde de bu işin yeri olmadığını söylemiş, neticede Genel Ku-rul talebin üzerine bu noktanın zapta geç-mesini ve gelecek toplantıda bahis mevzuu edilmesini kararlaştırmıştır.

Fakülte, Enstitü ve konu ile ilgili bir Kürsü üyesi olarak en yakın zamanda ce-vaplandırılmasını rica edeceğim hususlar şunlardır :

1 — Aynı zamanda Fakültenin manevî şahsiyetine ve kolektif varlığına karşı, bilerek ve bilmeyerek, aşikâr bir kastın işa-reti sayılan, bugünkü müze ve arşiv odası durumunun yaratılmasına ne gibi âmiller te-sir etmiştir? Bir nevi kültürel vahşet vak'ası da sayılabilecek olan bu hadisenin Fa-külteye verdiği ve tazminin icap eden maddî zararlar yanında ölçülmesi imkânsız mane-vî zararlarının mes'ulü kimdir?

2 — Eğer Fakülte içinde bu gibi bina iş-leriyle alakalı bir Heyet bir çok teessür verici tahribata karar vermişse, bu kara-rın bir suretinin bana verilmesi,

3 — Eğer, bir başka maksat için kulla-nılmak üzere, tahripkâr davranışa girişil-di ise "Müze ve Arşiv" in Fakülte kararıyla idaresini üzerine almış olan Enstitünün fikri sorulmuş, netice olarak zarurî bir du-rumdan dolayı, müze ve arşiv eşyasının teslim alınması lüzumu ilgililere bildirilmiş midir?

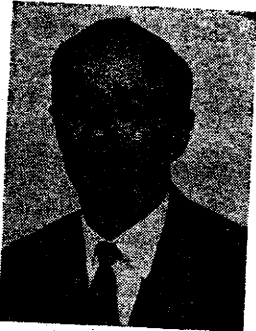
4 — Müze ve Arşiv Odasının Enstitü a-

Ama, bu meleğ iyi insanlara ses verir, haber verir. Ne mutlu o insanlara ki onun sesini duysunlar. Şimdi var mı onun sesini duyan? İyi insan kalmadı ki... Onun için bes - bereket kalktı."

"Biz Karagöz - oğlu'na (7) yaylaya çıkardık. Bir gün şiddetli bir fırtına koptu. Bugünkü gibi aklımdadır. Rüzgâr, yağmur birbirine karıştı. Geceydi. Mal - melâl böğ-rüşüyor, itler uluyor, koyun - kuzu meliyor. Yaylaların (yayla evlerinin) başında pedevre (8) kalmadı. Mal - melâl dağıldı. Herbiri bir yana gitti. Öküz yatağındaki (9) köyün öküzleri de eren - peren (dar-madağın) oldu. Millet gece uyumadı. Nihayet fırtına durdu. Ortalık sel - suya boğulmuştu. Bir kıyamet, bir tufan kopmuştu sanki. Fırtına dindikten sonra çıraları yak-tık, malları aramaya çıktık. Malın bir kısmı başını almış ormana kaçmıştı. Bir kısmı da Çeğil (10)'e gitmişti. İşte bu kıyamet gününde köyün bir danasının burnu kana-madı. Çünkü bütün mahlukatı Rom - Rom Ana korumuştur."

"Hiç unutmam, yayladaki büyükler, ağlayanlara ağlamayın Rom - Rom Ana bizi koruyor, bakın sesini işitiyoruz, demişlerdi. Hakikaten (yüksek tepesi 3005 m. olan) Kürdevan Dağı tarafından sanki bir insan sesi gibi ama, Allah tarafından, tarif edilmez bir ses geliyordu. Canını kurtarmak için kurtların yatağı olan Çeğil'e kaçmış hayvanlara kurtlar hiç dokunmamıştı. Gittik, birer birer malları çıkardık, getirdik."

Beki Hazar

Anadolumuzda Rom-Rom Ana gibi yardımcı - iyilikçi manevî bir varlığa ilişkin bir inanma konusunun bugüne değin işlenip yayınlandığını pek hatırlamıyorum.

Rom-Rom Ana'nın tanıtılmasında adı geçen Ardanuçlu dostum Bekir Hazar Artvin Folkloru

na Ardanuçta yaşayan efsane ve menkıbelerin derleme notlarını lütfettikleri için burada kendilerine teşekkür ediyorum. Hazar'ın yıllar boyunca Ardanuç'a özel bu örnek çalışmalarına kısaca değindikten sonra, şimdi il çapında Artvin Folkloru üstüne çalışanlara, çalışmak isteyenlere sesleneceğim.

Ardanuç komşusu Şavşat, Artvin ve Yusufeli çevrelerinde, folklorun öteki dallarındaki konuları da hesaba katarak, belki Rom - Rom Ana üstüne bilmediğimiz daha nice veya bilgi veya am vardır. Konu üzerinde önemle durulması gerekiyor. Yaşlı kaynak kişiler bularak yukarıda örneğini gördüğümüz anılarla öteki inanmalara ilişkin bütün halk verilerini yazıya geçirmeliyiz. Halk bilimine gönül vererek çalışacak Artvinli meslektaşlarımızın derleyecekleri ürünleri ya Milli Folklor Enstitüsü Arşivine, ya da Milli kültürümüzün yayılmasına hizmet eden Türk Folklor Araştırmaları'na göndermeleri mutlu bir görev sayılsa yerindedir.

(1) bkb. Abdülkadir İnan, "Tarihte ve Bugün Şamanizm", Ankara 1954, Türk Dil Kurumu yayınlarından, 230 s.

(2) "Rom - Rom" un tıpkı söylenişle sözü geçen inanmaya ilişkin açık bir anlamı yok ise de, Kırgız Sözlüğünde "ruh" demek olan Oroy ile ilgili, belki de bundan bozma olabileceğini sanıyoruz. OROY'un yüz yıllar boyu ağızdan ağıza OROYM - ROYM ve nihayet ROM şekillerine girmiş olması düşünülebilir. Bu yakınlık ve ilişkilere kısaca değinerek keşin yarıya bağlanması işini uzmanlara bırakıyoruz.

(3) 1987 de Bekir Hazar'ın yerinde derlemeleri.

(4) Körpe : Oğlak, kuzu, süt danası.

(5) Koşkelet : Yolüstü (Basa) köyü mez-reasında bir mevki.

(6) Ziyaret : Basa yanındaki Berda - Anza Ziyareti.

(7) Karagözoğlu : Yalnız - çam dağlarında bir yayla.

(8) Pedevre : Yayla evleri çatısının tahta örtüleri.

(9) Yatak : Öküzlerin gece toplu olarak yat-tıkları açık ağıl.

(10) Çeğil (Çakıl) : Yaylada bir semt. Kürdevan dağı eteğinde irtî kayaların parçalanmasından meydana gelmiş büyük çakıl yığınları. Bu yığının altı kurt yuvalarıyla doludur.

Kitaplar Arasında :

Kağızmanlı Hıfzî

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

Arabi ayların yedincisinde doğduğu için adını Recep koymuşlar, dokuz yaşında Kur'an'ı "hıfzettiği" için de Hıfız lâkabını vermişler. Genç yaşında şiire başlayınca, Hıfzî takma adını almış. Doğumu 1893, ölümü 1918. Topu topu yirmi beş yıl yaşamış. Bir insan ömrü, hele yaratıcı bir ozan da olursa, yirmi beş yıla sigar mı hiç?

Bu yirmi beş yılın içinde bir yığın da serüven var: İnanılmayacak bir yaşta, dört yaşında, medreseye gidiyor. Dokuz yaşında, Kur'an'ı ezberleyerek hafız oluyor, "İcazet" alıyor. Nakşibendi, Kadiri, Mevlevî tarikatlerine giriyor. Kaval, tef, saz çalmasını öğreniyor. On beş yaşında şiire başlıyor. On sekiz yaşında evleniyor. Evlenmesinden bir yıl sonra, baldızına âşık oluyor; onu kaçıran ağabeyi tarafından yakalanarak geri çevriliyorlar. Bir köyde imamlık yapıyor. Bir süre sonra Kağızman'a dönüyor. 1918 yılında karısını kaybediyor. 3 mart 1918 tarihli Brestlitovsk antlaşması ile Kars, Ardahan, Batum Ruslardan geri alınınca, bunu kabul etmeyen Ermeniler Türk köylerine ve kasabalarına saldırıyorlar, Türkleri yok etme savaşına girişiyorlar. Bu saldırılardan Kağızman da kurtulamıyor. Türkleri cezaevine doldurarak olmayacak işkenceler yapıyorlar. Ozanımız Hıfzî de insanlık dışı cinayetlerin kurbanlarından biridir: Başından ve karından süngüleniyor. 1918 yılı nisanında, eşi gibi o da bu dünyadan göçüyor.

On beş yaşında şiir söylemeye başladığına, yirmi beş yaşında da öldüğüne göre, bütün yaratışları on yıl içinde olmuş demektir. M. Fahrettin Kırzioğlu, ozanın, şiirlerini 362 yapraklık bir deftere yazdığını söylüyor (1); bugün, bu tomar ortada yoktur. Elimizde çok az sayıda (60 - 70) şiiri kalmıştır. İkinci M. Fahrettin Kırzioğlu'nun, sonra da Z. Mahir Baranseli'nin (2) çabalarıyla Hıfzî'nin otuzu aşkın şiiri yok ol-maktan kurtulmuştur.

Mahir Baranseli, Karşlıdır; orada Türkçe Öğretmenidir. Çevrede yetişen değerleri tanıtmaya çabasını gösteren bir gençtir. Kars Halkevi Yayınlarının ilki olarak çıkan Kağızmanlı Recep Hıfzî ile, genç yaşta ve en verimli çağda dünyamızdan ayrılan o-

zanı tanıtmaya çalışıyor. Bu çalışmalarında M. Fahrettin Kırzioğlu'nun Doğuş dergisinde yayımlanan incelemesinden de yararlanmış.

Baranseli, Hıfzî'de doğa, aşk, ölüm, din, kahramanlık temalarını gözden geçirerek birtakım sonuçlara varıyor; yaşantısının şiirlerindeki izlerine, kullandığı motiflere, kısaca değiniyor. Yargılarında genellikle gerçekleri yansıtmakla birlikte, ozan üstün gösterme eğilimi seziyor. Bu, halk ozanları üzerinde çalışanlarda görülen genel bir davranıştır. Elden geldikince bundan kurtulmak gerekir. Çünkü, önemli olan, ozan olduğundan daha üstün görmek değil, olduğu gibi tanıtmaktır. Ozanın ortaya koyduğu eserler, yargıları destekleyen nitelikte değilse, yargılar kantıtan yoksun kalır.

Hıfzî'yi çeşitli yönlerden ele alan Baranseli, daha genişçe bir incelemeye gidebilirdi. Bunu yapamamasının nedenini, bastırma olanaklarının güçlüğüne bağlıyoruz. Halkevinin yardımı olmasaydı, belki bu küçük kitap bile yayım alanına çıkamayacaktı.

Kitapta, Hıfzî'nin otuz şiirini buluyoruz. Bunlar, türlere göre bir sınıflanmaya bağlanarak verilmemiş. Niçin böyle yapıldığını bilmiyoruz ve hangi nedenden ileri gelirse gelsin, bu tutumu doğru bulmuyoruz. Şiirler, türlerine ve uyak sıralarına göre verilseydi, yararlanma kolaylığı sağlanmış olurdu.

Bizim yaptığımız sınıflamaya göre şiirlerin türleri ve sayıları şöyledir: 17 koşma (birisi yedi heceli), 7 destan (birisi sekiz heceli), 5 semai, 1 şeki (sicilleme). Bunlardan on beşi, daha önce, M. Fahrettin Kırzioğlu tarafından ve ondan alınarak başka kaynaklarda yayımlanmıştı. Bir kısmı da Kağızman'daki Su dergisinde çıkmıştır. Ancak, bu dergi koleksiyonunu görmediğimiz için, geri kalan şiirlerden bu dergide basılanlar bulunup bulunmadığını bilmiyoruz. Daha önce, başka kaynaklarda yayımlanmış şiirler dipnotlarında belirtileseydi, gerçek durumu öğrenebilirdik.

"Ben bilirem Mevlâ bilir" kavuştaklı bir semai, M. F. Kırzioğlu'nun Doğuş'daki ma-

kalesinde verildiği halde, kitaba alınmamış. Ya gözden kaçmış, ya ihmal edilmiş. Hıfzî'nin eldeki şiirleri az olduğu için, bunları titizlikle korumayı, bulunanları yayımlamayı ihmal etmemelidir.

Dört şiirde, ozanın taşırmasının (mahlasının) bulunması gereken dörtlükleri yoktur. Bunlar **Kar Çiçeği** (s. 44). **Yâr Yâr** (s. 46 - 47), **İlk Duyuştan** (s. 54), **1914'te Gelen Orduya** (s. 55 - 56) parçalarıdır. Bunlardan yalnız **İlk Duyuştan** başlıklı parçanın sonunda, "Bu şiirin sonu bulunamamıştır." açıklaması yapılmıştır. Ötekilerde bir kayda rastlamıyoruz. Ozan'ın son dörtlükte taşırmasını söylemek âşık edebiyatının kesin bir kuralı olduğuna göre, öteki şiirlerin son dörtlüklerinin saptanamadığı anlaşılıyor.

Kitapta göze çarpan başlıca eksiklikler şöylece sıralanabilir :

1. Metin yanlışları, ya da yanlış okuyuşlar :

a) *Serim sevdalanıp aşka düşeli*
Möhnet kesesinden bir pare gönül
Sever bir gül gibi mahubesini
Düşer bülbül gibi bizare gönül (s. 36)

Doğrusu :
Serim sevdalanıp aşka düşeli
Möhnet kesesinden yer pare gönül
Sever bir gül gibi mahubesini
Düşer bülbül gibi bir zâre gönül

b) *Gâhi gam gün ağılar biçare gönül* (s. 36).

Doğrusu :
Gâhi gam-kin ağılar biçare gönül

c) *Mansuri tek emir alsa bir dare gönül* (s. 37).

Doğrusu :
Mansur tek emrolsa ber-dâra gönül

d) *Gâh ta nur verir rihare gönül* (s. 37)

Doğrusu :
Gâhi de nur verir nehara gönül

e) *Oluptur elimde süftü gü yar yar* (s.38)

Doğrusu :
Oluptur elimde güft ü gü yâr yâr

f) *Afeder ol Digar böyle de kalmaz* (s.41)

Doğrusu :
Affeder Kirdigâr böyle de kalmaz

g) *Bir gün gazel olur döker zel firak* (s. 42).

Doğrusu :

Bir gün gazel olur döker el-firak
g) *Sayesinde nevet bulur mazluman* (s. 55).

Doğrusu :

Sayesinde neşat bulur mazluman
h) *Alem gam gün oldu çaresin ağılar* (s. 59).

Doğrusu :

Âlem gam-kin oldu çaresin ağılar

Bunlardan bir kısmının, dizgi yanlış olduğunu sanıyoruz. Bir kısmının doğru biçimleri, M. Fahrettin Kırzioğlu'nun *Doğuş ve Türk Dili* dergilerinde çıkan yazılarında vardır. Onlarla karşılaştırılma yapılsaydı, kimi yanlışlar önlenebilirdi.

2. Dizelerdeki hece artıklık, ya da eksiklikleri.

a) *Hasta mısın halin hatırın sorayım* (s. 32).

Bir hece artıktır. Dize,

Hasta mısın hal hatırın sorayım

biçiminde, ya da Kırzioğlu yayımındaki :

Hasta mısın halin hat (ı) rın sorayım

örneğinde yazılırsa, aksaklık ortadan kalkar.

b) *Koşa gözlerim dahi yollara nazır* (s. 34).

Bir hece artıktır.

c) *Kulundur cümle bay ile geda* (s. 35).

Bir hece eksiktir.

d) *Der HIFZİ sığındım sana ey Ali Paşa* (s. 35).

Zerrece zulümün yoktur haşa bin haşa

Şevketli şahım gel et temaşa

Bugün rihalinin duman günüdür (s. 35).

Bu dörtlüğün hiç bir dizesi, öbürleriyle denk değildir. Birincisi 13, ikincisi 12, üçüncüsü 10, dördüncüsü 11 hecedir.

d) *Ahım kaplamış âlemi her yan görünür* (s. 48).

İki hece artıktır.

e) *Bilmem neden güler bu divane çiçekler* (s. 49).

İki hece artıktır.

f) *Cennetten bir nişane çiçekler* (s. 50).

Bir hece eksiktir.

g) *Âşık maşuk misli dolaşır* (s. 51)

İki hece eksiktir.

ğ) *Ehl-i İslâmın dinine dermandır bugün* (s. 55).

İki hece artıktır.

h) *Yol ver Rusya, Firenk, İngiliz, Türk, Avusturya, Alman'dır gelen* (s. 58).

Birinci dizede iki, ikincisinde bir hece eksiktir.

Bunlar, derleme sonucu ortaya çıkan aksaklıklardır. Ancak, bu nitelikteki bozuklukların dipnotlarında belirtilmesi gerekir.

3. Anlamı olmayan sözcükler, tamlamalar, sözcük öbekleri.

a) *Yusuf'un emrahi şivan görünür* (s. 35)

b) *Bugün rihalinin duman günüdür* (s. 35).

Gerçi Arapça'da *rihal* sözcüğü vardır; *rahl*'in çoğuludur, "deve palanları" demektir. Ancak, Hıfzî'nin şiirinde bu anlam gelmemektedir. Böyle bir anlam verilirse, güllünc bir durum çıkar ortaya.

c) *Ne hoş hayalendî çimenli çöller* (s. 45).

d) *Öğle güneşinde fervehelelendi* (s. 49).

e) *Uyandırm esiyor bād-ı furuget* (s. 53).

f) *O mah-ı mahrifet Rahmane düştü* (s. 54).

g) *Terk-i vatan kalmak bir şekli gale* (s. 58).

ğ) *Zannoldu mahbuplar gildi kumaşı* (s. 60).

4. Metinlerde, bölge ağzıyla ilgili sözcükler geçmektedir: *hal* - güç, kuvvet anlamında - (s. 32), *bala* (s. 32), *şivan* (s. 35) *cemdek* (s. 1), *kıç* (s. 41)...

Yerel sözcükleri açıklayan bir liste eklenseydi, çok yararlı olurdu.

5. Kaynaklar arasında, aşağıda anılanlar görülmemektedir.

Çetinel, *Halk Edebiyatı Etrafında ve Kağızmanlı Hıfzî, Doğuş* dergisi, sayı: 15 (56) şubat 1941, Kars.

Pertevalı Nalli Boratav - Halil Vedat Fıratlı, *İzahlı Halk Şiiri* Antolojisi, Ankara, 1943, s. 193 - 199.

Dr. M. İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul, 1965, s. 155 - 158.

Vasfi Mahir Kocatürk, *Saz Şiiri Antolojisi*, Ankara, 1963, s. 465 - 467.

Refik Ahmet Sevengil, *Çağımızın Halk Şairleri*, İstanbul, 1967, s. 122 - 125.

6. Kitabın baskısı aceleye gelmiş benzer. Birçok dizgi yanlışları görülüyor. Dikkatli okuyucu bunların farkına varabilir ama, her okuyucudan bunu bekleyemeyece-

ğimize göre, kitabın sonuna bir yanlış - doğru çizelgesi konulması yanlış anlamları önlerdi.

Yukarıdaki maddeler, bir iyiniyetin ürünü olan erden yararlanacakları uyarmak içindir. Yazarın bundan sonraki çalışmalarına da bir ışık tutar belki.

Kağızmanlı Hıfzî'deki iki şiire de burada dikkati çekmek isteriz. Bunlardan biri, kavuştakları *yâr yâr* olan, yedi heceli ve *koşma tipi* parçadır (s. 46 - 47). Türk halk şiirinde yedi heceli parçalar, genellikle *mani tipi*'ndedir. *Koşma tipi* ve yedi heceli ürünler azdır. Hıfzî'nin şiiri, bu bakımdan önemlidir.

İkinci parça ise, *şeki (sicilleme)*'dir. (s. 63 - 67). Bu tür, yalnız Azeri alanına girer bölgelerdeki saz şairlerinde görülür. Örnekleri sayılıdır.

Kağızmanlı Recep Hıfzî, doğu bölgesinde yetişmiş ve yaşamı elvermediği için son sözünü söyleyememiş bir ozanı tanıtması bakımından, bütün eksikliklerine karşın, yine de yararlı bir çalışma ürünüdür.

(1) *Kağızmanlı Hıfzî, Doğuş* dergisi, sayı: 15 (56), şubat 1941, Kars.

(2) Z. Mahir Baranseli, *Kağızmanlı Recep Hıfzî, Özkent Matbaası*, 68 sayfa. Kars Halkevi Yayınları.

Veysel Arseven

Yazan : Ali Rıza ÖNDER

Türk halk müziğini inceleyenler arasında önemli bir yer tutan Veysel Arseven, Gagauz Türklerindedir. 16 Eylül 1919'da Basarabya'nın Kuhul ilinin Baruçi köyünde doğmuştur. Yedi bin nüfuslu, zengin bir kasaba durumunda olan Baruçi'de, Veysel'in büyük babası yıllarca Belediye başkanlığı yapmıştır. Babası, çiftçi olmakla birlikte, marangozluk, fıçıcılık, sepicilik, ve dericilikle de uğraşır. Müziğe karşı yakın ilgi duyarak küçük yaşta keman çalmaya başlamıştır. Bu çiftçi - sanatçının, Türkçe'den başka Romence, Bulgarca, Almanca ve Rusça bildiğini, oğlu Veysel Arseven, bana verdiği yaşantı notlarında belirtmektedir.

Babasını anlatırken, "Kyril ve Yunan alfabelerini kendisinden öğrendim" diyen Veysel Arseven, bu konudaki sözlerini şöyle tamamlamaktadır: "...Zira o zamanlar Gagauzlar arasında elden ele dolaştırılıp okunan ve Karamanlıca denilen Türkçe kitaplar hep Yunan alfabesi ile yazılı kitaplardı. Yüzyıllardan beri yabancı egemenlikler altında yaşamalarına rağmen Gagauzlar'ın dillerini koruyabilmelerinde bu kitapların büyük payı olduğuna kaniim."

Arseven, babasının Köstence'den getirdiği bir kemanla, daha yedi yaşında iken müziğe yöneldiğini bildirmektedir. Bunda da şöyle bir olayın etkisi olmuştur: Babası, bir yemekli toplantıda konuklarına keman çalıyormuş. Dinleyenlerden birisi, sen bu kemanın yayına ne sürüyorsun diye sormuş, "Reçine" karşılığını alınca, "Ama yaptın ha, koyun yağı sür, bak nasıl çalar" demiş. Bunu hemen denemesiyle kemanın fıs fıs'tan başka ses çıkarmadığını gören sanatçı, alaylı kahkahalar arasında elindeki çalgıyı bırakmıştır. Ancak, bundan sonra oğlunu yetiştirme çabasına düşmüştür.

Önce, kendi kendine çalmaya başlayan küçük Veysel, daha sonra ilk okul öğretmenini ile, bir süre de kasabada ad yapmış bir kemancı ile çalışmıştır. Ortaokulda, kemandan başka mandolin, banço, balalayka ile de ilgilenmiştir. İlk ciddi ve metodlu çalışmalarının 16 mart 1939'da İstanbul

Öğretmen Okulu'na geldiğinde Ekrem Zeki Ün'le başladığını belirten Arseven, müzik öğretmeni Fuat Koray'ın radyo örneklerinden de yararlanmış. Daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsünde Necdet Remzi Atak'la kemana devam etmiştir. Şimdi, Ankara Halkevi ile Alman Kütüphanesinin amatör orkestralarında çalışmaktadır.

Veysel Arseven'in ilk ve orta öğrenimini Romanya'da yapmış olması ve küçük yaşta keman çalması, Batı sanat müziğini tanımasında büyük fayda sağlamıştır. Bu arada, Gagauz, Romen, Bulgar, ve Rus halk müziğini tanımıştır. Ancak, müzik öğretmeni oluşuna değin Türk halk müziğine karşı özel bir ilgi duymamıştı. Divan müziği ise kendisi için tamamiyle yabancı bir ses dünyası idi. Bu müziğe karşı "oldum olası ilgisiz kaldım" diyen sanatçı, bu konuya ilişkin sözlerini şöyle bitiriyor: "Ezgileri, çalgıları, dili ve terimleri bana hiçbir zaman bir şey söylemedi. Hele Batı sanat müziğini tanıdıktan sonra onu çok ilkel buldum."

İstanbul Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra Veysel Arseven, 1943 yılında Ankara'ya gelerek Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümüne girmiştir. 1946 haziranında buradan diploma alan sanatçı, yüksek öğrenimi sırasında Necdet Remzi Atak'tan başka, Eduard Zuckmayer ve Fuat Türkay'la piyanoya çalışmıştır. Zuckmayer'le ayrıca özel olarak armoni ve biraz da kontrpuan alanında emek harcamıştır.

Arseven, 1946 temmuzunda öğretmen olarak Beşikdüzü Köy Enstitüsüne atanmıştır. Derslerinde, daha önceki öğretmenin seçtiği Ferit Hilmi Artek'in müzik kitabını uygulamaya başladı. Ne var ki daha ilk derslerde bir takım güçlüklerle karşılaştı. Bunları, sanatçının ağızından dinleyelim: "DÖ ve RE seslerinden sonra işlediğim Mİ sesini öğrenciler Mİ BEMOL, FA sesini ise FA DİYEZ olarak veriyorlardı. Önceleri kızıp durdum. Fakat Mİ BEMOL-FA DİYEZ artmış ikili aralığın rahatça veren öğrencilerin bir tam ses aralığını söylemek zorluk çekmeleri beni düşündürmeye başladı. Sebebini araştırma yoluna girdim.

ARAŞTIRMALARI

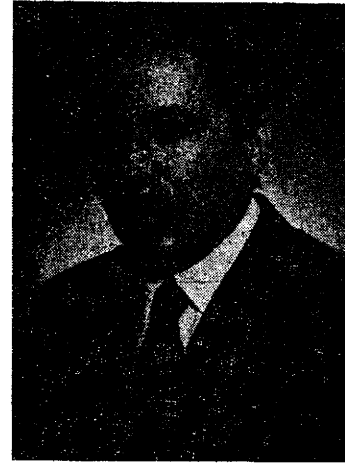
Su sonuca vardım ki hepsi de köyden gelmiş olan öğrencilerin, kulaklarında yer etmiş olan ses düzeni ilk ve orta dereceli okulların müzik öğretim programlarının dayandırılmak istendiği majör tonalitè düzene ve melodi yapısına hemen hemen yabancı idi. Bu sonuç beni, o zamana kadar yabancı olduğum ve hiçbir ilgi duymadığım Türk halk müziğini incelemeğe doğru iteledi. Önce öğrencilerin çalıp söylediği ezgilere karşı bende bir sevgi başladı. Sonra sık sık rastladığım yerli kemençecileri dinlemeye başladım. Daha sonraları da Beşikdüzü'nün içerlek köylerine geziler yaptım, halk sanatçıları dinledim. Böylece, tükenmek bilmeyen bir hazinenin varlığı gerçeğine ulaştım. Bu varlık, Türk halk müziğinin ta kendisi idi."

Arseven, Beşikdüzü'nden dinleyip notaya aldığı 24 ezgiyi 1948'de "Karadeniz Bölgesi Halk Türküleri" adı ile küçük bir kitap halinde yayımladı. Ayrıca, 1946 - 1947 ders yılı sonunda M. Eğitim Bakanlığına verdiği bir raporda, Türk okul müziğinin, halk müziğindeki melodik, ritmik, metrik ve modal yapı temel alınarak hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Bununla da yetinmemiş, önce öğretmen okulları, sonra da ortaokullar için bastıracağı müzik kitaplarını bu temel üzerine kurmağa çalışmıştır. Bu konudaki yazıları, çeşitli dergilerde çıkmıştır.

Öte yandan, öğrencilerine söyletmek amacıyla bazı halk türkülerini çok seslendirme işine girişti. Türk halk ezgilerinin üçlü ve altılı klasik armoni sistemiyle çok seslendirilemeyeceği, bunun için ayrı bir armoni sistemine ihtiyaç olabileceği sonucuna varmıştır.

"Bu sistem nasıl olurdu? O zaman için bilmiyordum, ama, ben daha 1947 yılında bir melodiye en uygun düşen bir ikinci ses uygulamasına giriştim. Ve bazı olumlu sonuçlara da vardım. Bugün bu konuda rahatça çalışmalar yapabiliyorum" diyor sanatçı, bu çalışmalarını başarı ile sürdürmektedir. Öğretmen olarak çalıştığı bölgelerde halkbilim müzik, masal, görenekler ve inanışlar, yiyecek ve oyunlar gibi dallarında araştırma, derleme ve incelemeler de yapmıştır. Bunları sırasıyla yayımlamaktadır. Türk Folklor Araştırmaları dergisinde yayımladığı on yazı tutan araştırmasında, Türk halk müziğini, melodik,

metrik, ritmik, prozodi, armoni ve form yönlerinden incelemiştir. Çalışmaları, yabancı ülkeler uzmanlarınca değerlendirilmiş olacak ki 1960 ağustosunda Paris'te toplanmış olan VI. Uluslararası Antropolojik ve Etnolojik Bilimler Kongresine çağırılmıştır. Ancak, 27 Mayıs Devrimi üzerine döviz ve pasaport alamadığından bu kongre-

Veysel Arseven

reye katılamamıştır. Burada okunmak üzere hazırladığı Fransızca bildiri, "Türk Halk Müziğinde Metrik Sistem" adını taşımaktadır.

Öğretmen okulları için iki, ortaokullar için üç olmak üzere hazırladığı ders kitapları bu okullarda okutulmaktadır. Halk müziği üzerine yayımlanmış olan kitap, yazı ve derlemelerini "Açıklamalı Halk Müziği ve Makaleler Bibliyografyası" adı ile bir araya toplamıştır. Bu yapıt Millî Folklor Enstitüsünce bastırılmaktadır. Şimdi de, genel müzik hakkında çıkan kitap ve yazıların, ayrı bir bibliyografya halinde yayımlamak üzere bir araya toplamaktadır. Türk Folklor Araştırmaları dergisinde yayımladığı Kırşehir Masalları'ndan 26 tanesini resimli olarak iki cilt halinde bastıracağıdır. Ayrıca, müzik ve müzisyenlerle ilgili fıkraları bir kitap olabilecek biçimde toplamış bulunuyor. Bir yandan da, yakında yayımına başlanacak olan MEYDAN LAROUSSE adlı ansiklopedinin halk müziği ve halk çalgıları ile ilgili maddele-

rini hazırlamaktadır.

Koro için çok sesli halk türküleri, yaylı çalgılar orkestrası için halk oyunlarından yararlanarak meydana getirdiği üç süit, oda orkestrası için düzenlediği bir senfoni-etta, sanat müziği çalışmalarından bir kısmı kapsamaktadır.

Arseven'in çeşitli konulardaki yazıları, Müzik Ansiklopedisi, Müzik Görüşleri, Dost, Pazar Postası, Ajans Türk, Ilgaz, Su, Türk Folklor Araştırmaları, Yeditepe, Ankara Flarmoni ve Opus dergilerinde yayımlanmıştır.

TRT Kurumu'nun eylül 1967'de düzenlediği I. Folklor Derleme Gezisi'ne, derleyici uzman olarak katılmıştır. Işık Gülöksüz ile birlikte İzmir ilinde, özellikle Bergama ve Ödemiş bölgesinde yüz kadar türkü ve oyun havası ile sekiz masalı banda almıştır.

Veysel Arseven, müzik öğretmenliği yapan bir meslektaş ile evlenmiştir. İki kızı vardır. Türkçeden başka Fransızca ve Romence konuşur. Trabzon, Kastomonu, Kayseri, Kırşehir, Sivas ve Afyon illerinde öğretmen okulları ile liselerde müzik öğretmeni olarak çalışmıştır. 1963'den beri de Ankara'da, Kurtuluş Lisesi'nde aynı görevi yapmaktadır. Ayrıca, Türkiye Müzik Öğretmenleri Derneği ile Türk Kompozitörler ve Müzik Yazarları Birliğinin yönetim kurulu üyesidir.

Basılı yapıtları şunlardır :

- 1 — Karadeniz Bölgesi Halk Türküleri
- 2 — Çoksesli Halk Türküleri
- 3 — Öğretmen Okullarında Müzik Eğitimi I - II
- 4 — Ortaokullarda Müzik Eğitimi I - II - III

Basılacak olan yapıtları da şimdilik dört tanedir :

- 1 — Açıklamalı Halk Müziği Kitap ve Makaleler Bibliyografyası
- 2 — Müzik Kitapları ve Makaleler Bibliyografyası
- 3 — Kırşehir Masalları I - II
- 4 — Müzik ve Müzisyen Fıkraları

Gagauz (Kökoğuz - Gökoğuz) Türkleri arasında yetişerek Anadolu Türklüğü içinde gelişen değerli sanat ve bilim adamlarımız Veysel Arseven bize, müzik ve halkbilim çalışmalarında daha nice eserler verecektir. Bu, hem dileğimiz, hem de umudumuzdur.

Bize gelen KİTAPLAR

● Dr. Med. Vet. Ferruh DİNÇER : "Türk Folklorunda Veteriner Hekimliği Üzerine Araştırmalar. Ankara Üni. Veteriner Fak. Yayınları : 214 - Çalışmalar : 116. Önsöz, Giriş, Materyal ve Metod, Sonuç ve Tartışma, Özet, Eser hakkında toplu bilgi (İngilizce), Literatür. 24 x 16 Cm. boyunda, 64 sayfa.

● D. M. C. LIBRARY, Editions Th. De Dillmont, MULHOUSE - FRANCE, yayını : "Turkish sh Embroideries = Türk Nakış işleri". İngilizcedir. Fransa'da Mulhouse'de DMC Grafik Sanatları Matbaası'nda basılmıştır. 87 tane Türk nakış ve elişinin renkli ve siyah beyaz deseni. Ayrıca her nakış hakkında geniş bilgi. 29,5 X 19,5 Cm. boyunda, 64 sayfa.

● Atâ TERZİBAŞI : "Kerkük Şairleri". İkinci cilt. Oniki Kerküklü şairin hayatı, eserleri ve kaynaklar. Müellifin adresi: Postane Caddesinde, Avukat, Kerkük - Irak. Eser 21,5 X 14,5 boyunda, 256 sayfa, 250 Filis.

● Necatî ZEKERİYA : "Bizim Sokağın Çocukları". Hikâyeler. Varlık Çocuk Klâsikleri : 63. 12 x 17 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

● Baki Süha EDİBOĞLU : "Bizim Kuşak ve Ötekiler". 36 şair ve şiiirleri, anılar. Varlık Faydalı Kitaplar : 85. 12 x 17 boyunda, 272 sayfa, 8 lira.

● DOSTEYEVSKİ - Ergin ALTAY : "Cinler". Roman. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı : 145. 12 x 17 boyunda, 452 sayfa, 10 lira.

● Jaroslaw IWASKIEWICZ - Zeyyat SELİMOĞLU : "Yükseklerde Uçmak". Roman. Varlık Büyük Cep Kitapları : 272. 12 x 17 boyunda, 64 sayfa, 2 lira.

● John STEINBECK — Filiz KARBET — Tahsin YÜCEL : "Ak Bildiren". Hikâyeler. Dördüncü basılı. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı : 143. 17 x 12 boyunda, 144 sayfa, 4 lira.

● VARLIK YAYINEVİ : "Çekoslovak Hikâyeleri Antolojisi". Varlık Büyük Eserler Kitaplığı : 144. 17 x 12 boyunda, 152 sayfa, 4 lira.

Elâzığ Yalnız Köyü Masalları :

Leylek Dadı ile Fakir Köylü Kızı

Derleyen : Nebahat ÇETİN
Millî Folklor Enstitüsü Derleyicisi

Varmış, yokmuş, Allahın kulu çokmuş. çok söylemesi günah, söyleneni dinlememek çok ayıpmış.

Eskiden bir köylü varmış. Fakir, ne tarla, ne bağ, ne de bahçesi varmış, zavallının. Yalnız üç tane kızı varmış. Karısı küçük kızını doğururken ölmüşmüş.. Bir yıl yine şunun tarlasında, bunun bağında, senin, benim bahçemde çalışmış.. Güz gelince parasını almış. Ve şehre inmek için hazırlanmağa başlamış. Heybesini hazırlamış. Çarıklarını onarmış.. Sonra da kızlarına : — Söyleyin, şimdik size şehirden ne getireyim, demiş.

Büyük kız :

— Bana ipekli bir entarilik getir, demiş.. Çünkü süsüne çok düşkünümüş.. Ortanca kız da incik, boncuk meraklısı.. Babasının yokluğunu düşündüğü yok.. o da :

— Bana, koluma takmak için bilezik, kulağlarım da küpe isterim, demiş.. Küçük kız :

— Ben, ne entarilik isterim, ne bilezik, ne de küpe.. Bana getirirsen bir lâhana getir. Doldurur beraberce yeriz, demiş. Sonra da :

— Herşeyden çok benim sağ gidip, salim gelmen isterim, demiş, babasını uğurlamış.

İhtiyar köylü şehre gitmiş. Sabun almış eve, şeker, tuz almış.. Sonra da büyük kız ile ortanca kızının istediklerini almış.. Küçük kız ise unutmış.. Yolda eve doğru giderken bir lâhana tarlasına rast gelmiş. Küçük kız aklına gelmiş.. Lâhana tarlasına girmiş. Sahibi görürse para veririz, demiş. Kendi kendine bakınmış sağa sola, sahibi görünürlerde yokmuş. Bir lâhana koparmış. O sırada lâhananın kökünden bir leylek çıkmış. Konuşmuş leylek :

— Bak arkadaş, bu lâhanayı kim için götürürsen götür, onu isterim, demiş. Köylü ağlamış :

— Bunu küçük kızım için aldım. Parasını veriyim. İstersen ben kalayım, ama kızımı veremem, demiş. Demiş amma, leyleğe de lâf anlatamamış. Başa gelen çekilir. Ne yapsın fukaracak.

— Peki ne zaman kızımı getireyim, demiş..

Leylek :

— Ben akşam üzeri gelir alırım. Kızı dama çıkarın ben gelip götüreceğim, demiş. Köylü :

— Ama ben anca karanlıklar etrafı sarınca köye kavuşurum, demiş. O zaman leylek :

— Yarın akşama gelirim öyleyse, demiş.. Köylü üzgün, iki gözü iki çeşme düşmüş yola.. Eve gelince kızları koşup karşılamışlar. Büyük kızla, ortanca hemen ;

— Benim entariliğimi getirdin mi? benim bileziğimle küpelerimi aldın mı? diye sormuşlar. Küçük kız koşmuş :

— Hoş geldin baba, demiş.. Nasıl rahat gidip gelebildin mi bari? Bakmış babası üzgün..

— Ne oldu baba? Niye üzülüyorsun, demiş..

O zaman babası anlatmış.. Lâhanayı nasıl unuttuğunu, tarladan alırken karşısına çıkan leyleği ve istediğini.

Küçük kız :

— Kader neyse o olur baba, ben hazırlanırım, gelsin götürsün. Haktan hayırlısı..

Ablaları ellerine kınalar yakmışlar.. En güzel elbiselerini giydirmişler.. Akşam üstü dama çıkarmışlar küçük kız. Leylek gelmiş küçük kız alıp gitmiş.

Babasını, abalarını orada bırakalım. Biz gelelim küçük kızla, leyleğe..

Leylek kız alıp gitmiş. Uça uça bir kaleye varmış. Kalede bırakmış bir odaya. Akşam da iyice bastırılmış hertarafı. Bu sırada bir adam elinde bir bardak şerbetle içeri girmiş :

— Ben leylek dadıyım, demiş. Sana şurup getirdim, al iç..

Kız şurubu alıp içmiş.. Biraz sonra da uyku bastırılmış. Uyku ile uyanıklık arasındavken kız, güzel bir delikanlı görmüş.. Yiğit mi yiğit. Yakışıklılıktan üstüne yok. Belki de hic bir ana doğuramamış.. Fakat kız bunu görmemişmiş doğru dürüst. Çünkü uyuya kalmış. Sabah uyanığında da kimse yokmuş.. Her akşam leylek dadının getirdiği şerbeti içip uyuyan kız sıkılmaya başlamış. Leylek dadıysa kızın etrafında pervane gibi dolaşmaktaymış. Leylek

dadı kızın sıkıldığını anlamış. Birgün :
— Sultanım ne sıkılırsın, ne derdin ola ki, demiş. Kız :

— Ablalarımı, babamı özledim, demiş.
— Dur bir çaresine bakarız, demiş leylek dadı da. O akşam yine şerbetini içmiş.. Ve uyuyacakken o delikanlı yine gelmiş, her zamanki gibi.. Daha önce de leylek dadı delikanlıya :

— Paşam demiş, sultan hanım sıkılıyor burada.. Konuştum ablalarını, babasını özlemiş. Delikanlı :

— Yarın götür görsünler. Bir gece kapıp geleceksiniz. Sonra kızı gözünün önünden ayırma, olmayaki başımıza bir iş getirir, demiş.

Sabahleyin leylek dadı kızı kanatlarının üstüne oturtmuş.. Babasının evine getirmiş. Dama konunca, kızın babası, ablaları çığlık atarak koşmuşlar. Sarılmışlar, sevinmişler, güvenmişler.. Kızlar küçük kız kardeşleriyle konuşmak istedikçe leylek dadının orda oturması yüzünden konuşamamışlar. Meraktan ölüyorlarmış. Bacılarını nereye götürdü diye. Büyük abla bakmış leylek dadı kendilerini terketmiyor. Düşünmüş bir çare bulmuş.

Küçük bacısına :
— Bacı kalk kapıya gidelim, elini yüzünü yıka demiş ve kalkmışlar. İbrik, sabun, havlu almışlar. Feneri de leylek dadının eline vermiş. Dışarı çıkmışlar. Leylek dadı çıkar çıkmaz rüzgâr feneri söndürmüştü. Abla leylek dadıya :

— Leylek dadı, leylek dadı ne olursun demiş, feneri içerde yakta getir. Leylek dadı feneri yakmaya gidince büyük abla :

— Bacı demiş, ne haldesin, nereye götürdü leylek seni? kimler var orada?

Küçük kız :
— Bir kaleye götürdü beni, kim var bilmem. Her akşam bir bardak şerbet içiyorum. O sırada çok güzel bir delikanlı görüyorum. Amma uykum geldiği için de pek birşey görmüyorum, demiş.

Ablanın üstüne yokmuş şeytanlıktan yana.

— Bacı bu sefer gidişinde şerbeti icer gibi yap da koynuna dök, demiş. Bak bakalım ne olacak.

Ertesi gün leylek dadının sırtında yine kaleye gelmiş. O akşam leylek dadının verdiği şerbeti kovnundan iceri dökmüş. İçmemiş. Yalandan uyur gibi yapmış. O sırada

da bir delikanlı gelmiş odaya. Kızın gözleri kamaşmış. Öyle güzel, öyle güzelmiş ki.. Gözler görmeden anlatması çok zormuş bu güzelliği. Kızı sevmiş, okşamış.. Bir de bakmış kız uyumamış. Zaten kız o sırada :

— Yiğidim demiş, söyle sen kimsin?.. Niye gündüz hiç görünmüyorsun? Delikanlı öfkeden bağırılmış :

— Leylek dadı, leylek dadı demiş.. Çabuk bu kızı al nereden getirdinse oraya götür bırak demiş. Kız yalvarmış yakarmış kendisini kovmasın diye, ama delikanlı dinlememiş.

Leylek dadı kızı almış. Babasıgile bırakacaktı. Yolda kız :

— Leylek dadı, kulun kölen olayım beni babamgile bırakma. Götür pazara bir tel ipliğe sat, demiş. Leylek dadı kızın yalvarmasına dayanamamış, almış bir esir pazarına götürmüştü. Esir kızlar kaynaşıyormuş pazarda. Leylek dadının yanına biri yaklaşmış..

— Kardeş demiş bu köle kızı kaç altına satarsın?.. Leylek dadı :

— Altun - maltun istemem, bir tel dikiş ipliği verene satacağım, demiş.. Adam bir sap dikiş ipliği vermiş, kızı alıp gitmiş. Padişahın sarayına getirmiş. Aşçının yanına yamak diye vermiş. Kız mutfakta sebze ayıklamakla, bulaşıkları yıkamakla vaktini geçirirmiş. Yalnız hergün, aşçı kadının bulaşık suyunu bir kaba koyup, akşam üstü alıp bir yere götürdüğünü görmüş. Bunu takip etmeğe karar vermiş. Bu arada padişahla kraliçenin çok üzüntülü olmasının sebebini de öğrenmiş. Meğerse padişahın bir tanecik oğlu yedi yıldan beri kayıpmış. Padişah da, bulana padişahlığını vereceğini söylemiş. Neyse kız padişahın oğlunu nerden bulam ki, demiş.. Hiç düşünmemiş bile. Aşçı kadını takip etmiş.. Bakmış kadın bulaşık suyunu aldı ve yola koyuldu. O da arkasından gizlene gizlene gitmiş. Sarayın altındaki mahzende kırk oda varmış.. Otuz dokuzuncu odanın hizasına geldikleri zaman aşçı kadının ayak sesini içerden duyan biri, ince, hasta ve zayıf bir sesle :

— Gene mi geldin. Gene mi o bulaşık suyunu bana yedireceksin, demiş.. Kadın cebinden çıkardığı bir anahtarla kapıyı açmış. Kız da kapının anahtar deliğinden içeriyi gözlemiş. Bakmış ki adam var içer-

de. Saçı sakalı uzamış, rengi sapsarıymış.. Köpek gibiymiş.. İnsana benzemezmiş konuşması..

Aşçı kadın :
— Al iç bunu. Şu kuru ekmeği de ye hadi.. Ya benim topal, kör kızımı alırsın, ya da burada kalırsın, demiş. Adam :

— Kızımı almam, demiş, Padişah babamla kraliçe anam duyunca ne hale düşersen aklına getir.. Aşçı kadın :

— Padişah babanla, anan olacak karı sende ümidi kestiler, kırk yıl kalsan seni bulamazlar, demiş.. Bulaşık suyu ile ekmeği bırakmış çıkmış. Köylü kız da kaçmış ordan aşçı kadın görmesin diye.

Ertesi sabah kız padişahın karısının yanına gitmiş :

— Hanım, hanım demiş. Ne olur söyle de aşçı kadın hamama gidip yıkansın. Öyle pis öyle pis ki sorma.. İnsanın midesi bulanıyor görünce. Padişah karısı :

— Peki, demiş. Öğlen yemeğinden sonra gitsin hamama. Haber ver, demiş. Kız gitmiş haber vermiş. Aşçı kadın boğçasını, tasını, sabununu hazırlamış hamama gitmiş. Köylü kızı da padişahın karısının yanına varmış :

— Hanım, hanım demiş. Ne olur hep oturuyorsun. Gel sarayın içinde biraz gezelim. Padişah karısı :

— Sen ne diyorsun kızım. Ben bir tanecik oğlumu kaybedeli deli divaneyim, demiş..

Kız yalvarmış, yakarmış sonunda padişah karısı kabul etmiş. Köylü kızı ile Padişah karısı sarayın içini gezmeğe başlamışlar. Sıra mahzene gelince, padişah karısı :

— Yeter kızım, bu sarayın içi bana, oğlum olmadıktan sonra gayrı zindan gibi, ne diye gezeyim ki, demiş.

Fakir köylü kızı :

— Ne olur hanımıcığım, ne olur burayı da gezelim, demiş. Netmiş, netmemişse hanımını razı etmiş. Mahzendeki otuz dokuz odayı gezmişler. Kırkıncı odanın kapısına yaklaştıkları zaman içerden :

— Aşçı kadın, her gün bir defa gelirdin, bugün iki mi oldu? Bulaşık suyunu içmiyeciğim diye inilti dolu, zayıf bir ses duymuşlar. Padişah karısı şaşmış.. Fakir köylü kızı ise hiç şaşmamış tabii. İçerde padişah oğlunun bulunduğunu biliyormuş.. Neyse kapıyı açmışlar. İçerde hasta, bitkin, sa-

çı - sakalı birbirine karışmış bir delikanlı taşların üstünde yatıyormuş. Onların birşey söylemelerine vakit bırakmadan hasta telâşlı koşmuş, padişah karısına sarılmış ;

— Anam, benim anam beni buldun demek, demiş. Ağlamış.. Aşçı kadının yaptıklarını anlatmış. Delikanlıyı yukarı çıkarmışlar. Uşaklar yıkamış.. Giydirmişler. Padişahla karısı sevinmişler, güvenmişler..

Bu sırada pencereden bakmışlar ki ahçı kadın geliyor. Padişah emir vermiş. Yukarı çıkarmışlar kadını. Padişah meseleyi anlatmış. Oğlunu çağırılmış, bir de o anlatmış. Aşçı kadında bet beniz atmış. Padişah öfkeyle bağırılmış :

— Söyle kırk katır mı istersin, kırk satır mı, demiş. Aşçı kadın :

— Ölüm sana, demiş. Kırk satırı nede-yim, kırk katır ver ki binip babamgile gideyim.

Kırk katır çıkarıp arabaya koşar gibi bağlamışlar birbirine. Aşçı kadını da en sondakinin kuyruğuna. Kadın parça perçik olmuş. Padişah köylü kızına :

— Gel tahtımı verem, malımı, mülkümü verem, istersen oğluma alam, gelinim kızım ol, demiş. Köylü kızı :

— Tahtında yıllarca bahtiyar ol padişahım, malınla, mülkünle yıllar yılı zevk sür, sefa sür. Fakir fukarayı yedir, giydir, oğluna ise dengin olan bir padişah kızı alasin inşallah.. Bana iyilik yapmak istersen beni azat et ki, babamın yanına döneyim, demiş.

Padişah kızın istediğini kabul etmiş. Altın vermek istemiş ama, kız almamış.. Yalnız başına yollara düzülmuş, yeniden leylek dadının kalesine varmış.. Kapıda bağırılmış..

— Leylek dadı, leylek dadı, demiş. Gel beni pazara götür de bir tel ipliğe sat. Leylek dadı :

— Sen misin başımın belası demiş ama kızı pazara da götürmüştü. Pazarda kızı gene öncekinde olduğu gibi bir tel ipliğe satmış. Kızı yine bir padişahın adamları alıp saraya getirmişler.. Leylek dadı da kalesine dönmüş. Kızın geldiği saray çok büyümüş, bir padişahınmış. Padişahın bir deli kızıdan başka hiç bir derdi yokmuş. Bu deli sultan hergün bir genç kız yiyerek yaşarmış. Zincirlerle bağlamışlarmış; ellerini, ayaklarını. Kimse yanına yaklaşamazmış.

O gün yine pazardan bir esir almışlar kız yesin diye. Ama fakir köylü kızı bilmiş bunu. Saraya gelince bir odanın kapısını önüne getirmişler. İşte o zaman anlatmışlar meseleyi. Kız "Kader" demiş. Hemen odanın kapısını açıp içeri itelemişler. Kapıyı çarçabuk kapatmışlardır. Fakir kız bakmış, güzel mi güzel bir kız. Kollarından, bacaklarından zincire bağlanmış yatıyor. Kız ayın on dördü gibiymiş. Güzellikten üstüne yokmuş. Aya diyormuş doğma ben doğam, güne diyormuş doğma ben doğam.. Neyse masalda tez olur. Deli kız uyumuş ya!.. Köylü kızı da fırlayıp bir rafın üstüne çıkmış. Ertesi günü bir kız daha içeri itelemişler deli kız yesin diye. Fakir köylü kızı bunu da rafın üstüne kendi yanına oturtmuş. Daha ertesi günü bir kız daha.. Onu da rafın üstüne oturtmuşlar. Gece olunca bakmışlar çok açlar. Ne yiyecek, neydek derken köylü kızı eğilmiş, pencereden bir ışık görmüş. Işık çok uzaktaymış, ama açlık, ne yapınlar. Köylü kızı :

— Haydi başörtülerinizi, kuşaklarınızı çözü, uçuca düğümleyerek benim belime bağlayın, aşağı inip aşağıda gördüğümüz o ışığın yanına gideyim. Belki bize ekme verirler, demiş. Başörtülerini kuşakları uçuca bağlayıp bir ucunu da kızın beline bağlamışlar. Kız usulca pencereden aşağı kaymış. Belindeki ipi çözmüş. Işığı gözüne alarak yola koyulmuş. Az gitmiş, uz gitmiş ışığın yanına varmış. Bakmış bir dağ başı.. Üç keşiş varmış burda. Keşişlerden biri kaynamakta olan üç kazan katranın altındaki ateş sönmesin diye habire yakarmış. Bir diğeri bir şeyler yazıp çabuk çabuk kazanların içine atarmış. Üçüncü keşiş de kazanlardaki katranı karıştırmış.

— Kesiz babalar ne yapıyorsunuz? Nasıl kurulmuşsunuzdur kimbilir? ne yaptığınızı bilmem ama bana öğretin ben sizin işleri göreyim. Siz biraz uyuyun. Sonra sizi kaldırıma bana biraz yiyecek verirsiniz, demiş. Keşişler işlerini söylemişler. Büyük keşiş :

— Biz bu memleketin padişahının kızına büyü yaptık. Kız yedi senedir deli. Sebebi de istedik kızı bize vermedi. Verseydi böyle yapmazdık. Neyse bak böyle yaparsın. Yazdıklarını kazanlara atacaksın. Dikkat et ateş sönmesin. Sonra araya da karıştır katranı kız :

— Anladım, demiş.. Keşişler uyumuşlar.

Kız ateşi söndürmüş. Yazdıklarını yakmış. Sonra da kazanlardaki katranı keşişlerin başına dökmüş. Keşişler ölmüşler.. Sonra koşmuş evden bir çıkına ekme, peynir dolurmuş.. Çabucak yola düzülmüş.. Sarayın yanına varınca bakmış sabah oluyor nerdeyse. Kuşak ve başörtülerinden yaptıkları ipi beline bağlamış. İçerdeki kızlar ipi çekmişler. Kızcağız çıkıp rafa oturmuş yeniden. Getirdiği ekmeği yemişler. Sabahleyin içeri bir kız daha itelemişler. Kızı rafa çıkaracakları zaman, padişahın deli kızı uyanmış.. Bakmış rafın üstünde dört kız oturuyor.

— Bacılar demiş.. Niye oraya çıkmışsınız.. İnin şu geniş yerde oturun. En önce odaya giren fakir köylü kızı :

— Yaa! demiş. İnelim de bizi yiyessin. İnmeyeceğiz. Padişah kızı :

— Bacılar demiş, hiç insan da insanı yer mi ? Kızlar :

— Yemezler mi demişler. Padişahın kızı :

— Ben hiç iştimmemişim, demiş. Kollarındaki, bacaklarındaki zincirlere bakmış..

— Bunları kim bağladı, demiş. Niye ben delimiyim ki beni bağladılar. Fakir köylü kızı rafta oturan kızlara, keşişleri nasıl öldürdüğünü büyüü bozduğunu söylemiş. Sonra da raftan inmiş. Padişah kızının zincirlerini çözmüş. Öbür kızlar da inmişler. Köylü kızı "Hadin" demiş.

— Şarkı söyleyecek, eğlenecek, padişahınızın kızı iyileşti diye. Kızlar şarkı söylemişler, eğlenmişler. Dışardan sesi duyanlar gelip kapıyı açmışlar.. Bakmışlar padişah kızı yesin diye odaya iteledikleri dört kız da sapsağlam, oynuyorlar. Padişah kızı da zincirleri atmış bir yana şarkı söylüyor. Padişaha koşmuşlar. Müjde vermişler, "Kızın iyileşti" diye..

Padişahla, karısı koşmuşlar. Kızlarına sarılmışlar, öpmüşler, sevinçten ağlamışlar. Neden sonra padişah kızını kim iyileştirdi, demiş. Köylü kızını göstermişler. Padişah ona :

— Dile benden, ne dilerse, demiş. Kız :

— Sağlığını dilerim, demiş. Beni azat et gideyim. Padişah kızı azat etmiş. "Gene bekleriz" diyerekten yollamışlar. Kız yola düzülüşü, az gitmiş, uz gitmiş leylek dadının kalesine varmış. Kapıda :

— Leylek dadı, leylek dadı diye seslenmiş. Leylek dadı :

— Ne o başımın belâsı, gene mi geldin,

— Ne o başımın belâsı, gene mi geldin,

Gelenekler ve Halk Edebiyatı :

Ramazan Mânileri

Yazan : Nedim ORTA

Merdane beyim merdane
Saatler takım gerdane
İki gözüm Mehmet Beyim
Mahalle içinde bir tane

Güle geldim evinize
Selâm verdim cümlenize
Bahşişimi vermezseniz
Darılırım hepimize

Çocukluğumun Ramazan ve Kurban Bayramlarını hiç unutamam. O zamanlar bir başka olurdu bayramlar. Millî Bayramlar da, Dinî Bayramlar da neş'e ile kutlanır, çocukların sevincine diyecek bulunmazdı. Ramazan boyunca sahura kalkmalar, iftar sofraları bir başkaydı.

Bayram namazından sonra davulcu davulunu çala çala evleri dolaşır ve maniler söyleyerek bahşiş toplardı. Söylediği manilerin güzelliği, çokluğu ve buluşları bahşişin miktarına etki eder, çokça bahşiş alınca memnuniyetini gene mâniyle bildirirdi.

Aşağıdaki maniler çocukluk günlerimden bu yana derlediklerimden bazılarıdır.

Güller geldi güller geldi
Bahçeye bülbüller geldi
İki gözüm komşularım
Her seneki kullar geldi

Besmeleyle çıktım yola
Selâm verdim sağa sola
A benim devletli beyim
Bayramın mübarek ol.

Yeni Cami direk ister
Söylemeye yürek ister
Benim karnım toktur ama
Arkadaşım börek ister

Kara koyun kuzuludur
Alım ak yazılıdır
Bekletmeyin komşularım
İki dizim sızılıdır.

— Leylek dadı, leylek dadı ne olur beni pazara götür. Bir tel ipliğe sat, demiş.

— Peki, demiş.. Bu sırada da o geceleri köylü kızı şerbet içip yatınca yanına gelen delikanlı gelmiş.

— Yok dadı demiş. Götürme onu.. Leylek dadı da adam olmuş. Delikanlı :

— Hadi demiş, koş babama müjde ver ki toy ede, düğün ede. Ben bu kızla evlene-

ceğim, demiş. Sonra da :

— Bak dadı bu bizim büyümümüzü de bozdu. Artık hergün insan olacağız. Gündüzleri leylek olmayacağız, demiş. Meğer bunlara da büyüü o keşişler yapmışlar. Dadı müjde vermiye koşmuş. Delikanlı kızın elinden tutarak babasının yanına getirmiş. Kırk gün kırk gece toy etmişler, düğün etmişler. Onlar ermiş muradına..

Güzellik
banyonuz
için

kullanınız

Puro, sizi daha genç,
daha güzel gösterir...
Puro, cildinize,
hayranlık yaratan
bir cazibe verir.

Bol köpüklü • Neftis kokulu

PURO

SİZİN ÖZ MALINIZDIR

(Yeni Ajans : 6280 — 133)

Van Bedduaları

— II —

Yazan : Erol KAYA

- 16 — Cenabi Mevlâdan dilerem parça parça olasan.
17 — Cencereye düşesen.
18 — Cendeğin (1) guşlara gala.
19 — Cendeğin itlere gala.
20 — Cendeğin koksun.
21 — Cennet yüzi görmiyesen.
22 — Cigerin ağzan gele.
23 — Cigerinden vurulasan.
24 — Cigerin gopa inşallah.
25 — Cigerinin sapından uğra.
26 — Cigerin şişe inşallah.
27 — Cigerlerin bit düşe.
28 — Cigerlerinde çıban çıhsın.
29 — Cigerlerin delik deşik ola.
30 — Cigerlerin parçalana inşallah.
31 — Cılceğin yene inşallah.
32 — Civan ölesen.
33 — Cüce galasan inşallah.

— Ç —

- 1 — Çat başından, çariğ eyağından eksilmesin.
2 — Çayda boğulasan.
3 — Çıraya kör bakasan.
4 — Çinlerin yiyesen inşallah.
5 — Çolak olasan.
6 — Çömlekte et bitti, cındırda başını galdırdı; toprak goyam başan, kül-leri üstan sepem senin neyin var ?
7 — Çörek tuta seni
8 — Çuvaldızın gözün oyula
9 — Çüt (2) ışığından olasan.
10 — Çüt ışığın yere gele.

— D —

- 1 — Dabanın bu yana (3)
2 — Dağlanasan beki
3 — Daima ağlayasan
4 — Dal devrilenen, igit (4) ölesen
5 — Dalın yere gele
6 — Dama çıhasan, damdan düşesen
7 — Damında bayguş öte
8 — Dam yihıla altında galasan inşallah.
9 — Dar ağacında can veresen.
10 — Deden tikesi ağzan ola.
11 — Deli divane olasan.

- 12 — Delik deşik olasan.
13 — Derdine derman, yarana melhem bulamıyasan.
14 — Derdin dermansız, yaran fermansız ola.
15 — Dermanın bulunmaya inşallah
16 — Dermansız dertlere uğra (5)
17 — Dert belâya gelesen. (6)
18 — Dert çıha uzan.
19 — Dert çıha sufatan. (7)
20 — Dert dutasan derman bulamıyasan.
21 — Dert tökesen.
22 — Dert yiyesen.
23 — Devin devinin deşile.
24 — Didim didim olasan.
25 — Dilceğin şişe inşallah.
26 — Dilin gopsun,
27 — Dilin lâl ola. (8)
28 — Dinin imanın şeytana gide.
29 — Dinsiz imansız ölesen.
30 — Dişlerin etine tahıla.
31 — Dizin dizin sürün.
32 — Doğmaz olaydın başım belâsi.
33 — Doğranasan.
34 — Domurcukken sol.
35 — Dostların düşman ola.
36 — Dölün döşün meydanda kalsın.
37 — Döşek (9) zarıncısı (10) olasan.
38 — Duman gözân (11).
40 — Dul ere duvaksız, kör kişiye nikâhsız gidesen.

- (1) cendek : ceset.
(2) çüt : çift.
(3) bu yana : bu tarafa.
(4) igit : yigit, genç.
(5) uğra : rastla, tutul.
(6) dert ve belâ sözünün kısaltılmış şekli.
(7) sufatan : sıfatın, yüzün.
(8) lâl ola : tutulsun, konuşamaz olsun.
(9) Döşek : yatak.
(10) zarıncı : zarıncamak, ızdırıp içinde yazmak.
(11) gözân : gözüne.
(12) mesgen : mesken, barınılan yer.
(13) eci : kırt.
(14) efsali safiline : efseli safilin : cehennemnin yedinci ve en alt katı.
(15) eğbeti : akibeti, sonu.

- 41 — Duvağın üzünde örtülü, elin goynunda gala.
42 — Duvarlar dibinde mesgen (12) gurasan.
43 — Duvarlar dibinde yetim galasan.
44 — Dünyadan kalkasan.
45 — Düşmanların gözü çıha.

— E —

- 1 — Eci, (13)
2 — Efsali safiline. (14)
3 — Eğbeti başan. (15)
4 — Ekmek atlı sen yaya olasan.
5 — Ekmeğe muhtaç olasan.
6 — Ekmeğim seni kor ede.
7 — Ekmeğin dağınış ola.
8 — Ekmek diyesen, şah diyesen, torsa tahup dilenesen.
9 — Elâleme muhtaç olasan.
10 — Elbiselerin hıran virim. (1)
11 — Ele bibelâya ras (t) gelesen elim için de olmaya, gözüm üstünde ola.
12 — Ele bi derde gelesen dermanın bulunmaya.
13 — Ele bi dert dutasan havaran arvatlar (2) gundağınan (3), tavuğlar cücesinen (4) gele.
14 — Elâleme cendeğin tüküre.
15 — Elil (5) olasan inşallah.
16 — Elim yahanda gala.
17 — Elin altuna atasan torpah (6) gele.
18 — Elin böğünde gala.
19 — Elin gına (7) görmeye.
20 — Elin gırıla.
21 — Elin gırıla, yanan (8) yapuşa (9).
22 — Elin goynunda boynun bükük, duvarlar dibinde galasan.
23 — Elin ekmeğe yetişmeye.
24 — Elin ekmek, belin kuşak görmesin.
25 — Elin ayağın çıldırım çıha.
26 — Elin ayağın şil (10) ola.
27 — Elin ayağın tenesürde yihana.
28 — Elini kör yılan soha.
29 — Elin golun yanına gele.
30 — Elin kötürüm ola.
31 — Elinden dutan olmaya.
32 — Elin tutup gezdirenin olmaya.
33 — Ellere düşesen balam.
34 — Ellerin eyahların çekile.
35 — Ellerin kelepeçeli gidesen.
36 — Ellerin maraz töke.
37 — Emegiime giriftar olasan.
38 — Emegiim gözân dizan (11) dursun.
39 — Emelan (12) göre işin ras gele.

- 40 — Er bulamıyasan inşallah.
41 — Ere gitmiyesen, er üzi görmiyesen.
42 — Erişemiyesen inşallah.
43 — Esgerden ölüm kâğıdın elime gele.
44 — Etin eriye, eyağın altına tököle.
45 — Etin gemiğginden ayrıla.
46 — Etin tököle, gemiğin gala.
47 — Etlarin dideler.
48 — Etlarin gıdor gıdor ola.
49 — Etlarin pürtüm pürtüm (13) ola.
50 — Evin altı üstüne döne inşallah.
51 — Evin barhın kambah (14) ola.
52 — Evin başan gara gele.
53 — Evin başan küllük ola inşallah.
54 — Evin başan yihıla.
55 — Evin bayguş yuvası ola.
56 — Evin bucağın boş olsun.
57 — Evinde ölmüyese inşallah.
58 — Evine ataş düşe, yeşil yeşil dumannın tüte.
59 — Evin viran vırtaş ola.
60 — Evin yihıla.
61 — Evin yihıla, çoluğunnan altında galasan.
62 — Evlâtların garşan goyasan meliyesen.
63 — Evlâtlarının hıyrını (15) görmiyesen.
64 — Evlâtlarınnan çekesen.
65 — Evlâtsiz galın.
66 — Evlât üzi görmiyesen.
67 — Ayağın gayıp belin yere gele.

- (1) virim : vereyim.
(2) havaran arvatlar : bağvran kadınlar.
(3) gundağınan : kundağıyla.
(4) cüce : çivciw.
(5) Elil : alil, hasta, sakat.
(6) torpah : toprak.
(7) gına : kına.
(8) yanan : yanına.
(9) yapuşa : yapışsın.
(10) şil : felçli.
(11) gözân dizan : gözüne dizine.
(12) emelan : amelâne, yaptığım işe, ibadete.
(13) pürtüm pürtüm : parça parça.
(14) kambah : kambak, odun veya ağaç kırıntısı.
(15) hıyrını : hayrını.
(16) ezizin : aziz bildiğini, sevdiğini.
(17) garşan : karşına.
(18) şüven : ölüye feryat.
(19) fırfırig : nezle.

- 68 — Eyağın gırıla inşallah.
69 — Eyağların kıklene.
70 — Ezizin (16) garşan (17) goyasan, şüven (18) edesen.
71 — Ezrail gafanda geze.
72 — Ezrayilin demir pençesine ras gelesen.

— F —

- 1 — Felek defterin yohlyıa.
2 — Fena yola sapasan.
3 — Fırfırige (19) tutulasan.
4 — Fidan kimin gırılan, düşman.
5 — Fıtil fıtil burnunnan gele.
6 — Fitnelerin belâsına uğrayasan.
7 — Firengiye ras gelesen.
8 — Firenk zehmeti dökesen.

— G —

- 1 — Gadan belân garşi gidesen.
2 — Gadan eyağın altında bulasan.
3 — Gafan daşa deye.
4 — Gafan gövdenden çıha eyağı da tik dur, ellerin dert görmiyey, gözlerin nur.
5 — Gaful derde gelesen.
6 — Gaful gadaya gelesen.
7 — Ganan su sepile. (1)
8 — Ganan tirit (2) olasan
9 — Ganında şeytan geze.
10 — Ganın gulağan dola.
11 — Ganın guş, etin it, gemiğin gurt yemi ola.
12 — Gan irin endiresen.
13 — Ganlı gömneğin elime gele.
14 — Gan tüküresen, verem dutasan.
15 — Gapi gapi dilenesen.
16 — Gapın bağlana.
17 — Gara cevabın alım.
18 — Gara haberin gele, belkim geri dönmiyese.
19 — Gara iftiraya gelesen.
20 — Garalı haberin gele.
21 — Garam başına ola.
22 — Gardaşın lohması ağzan ola.
23 — Gardaş üzi görmiyese.
24 — Garnın ağrısın.
25 — Garnında ısınmaya.
26 — Gâvur elinde galasan.
27 — Gâvur oğlı gâvur.
28 — Gazail Baba'nın (3) hışmına gelesen
29 — Gazanın geynemeye. (4)
30 — Geberesen.

- 31 — Gebir sualı vermeyese.
32 — Geh kakasan, geh düşese, kızgın ataşda bişese.
33 — Gehri gezep. (5)
34 — Gehrolasan.
35 — Gençliğinden hıyr görmiyese.
36 — Geri yanın başan gele.
37 — Gezzebe gelesin ki gurtulah.
38 — Gıdır gıdır gıdırılanasan.
39 — Gıdor gıdor olasan.
40 — Gıçın gırıla bi daha gelmeyese.
41 — Ginayanın başına gele.
42 — Gırh gocadan artıh galasan
43 — Gırran. (6)
44 — Gırrana baş gelesen.
45 — Gırran gire içan.
46 — Gısmetin davşanın belinde ola, govaliyasan dutamiyasan.
47 — Gıtır gıtır doğranasan.
48 — Gızıl gurt.
49 — Gızıl gurt hirtlegan (7) gire çıhmayı.
50 — Gızıl gurt yiyese.
51 — Gızım er üzi görmiyese.
52 — Gidesen dönmiyese.
53 — Gızım uşgur üzi görmiyese.
54 — Gidesen gamyon altında galasan.
55 — Git dabanın bu yana.
56 — Git işin ras gelmesin.
57 — Gittiğin olsun geldiğin olmasın.
58 — Gittiğin yerde satar (8) olmayasan.
59 — Gorba goran oğlı.
60 — Golların çekile.
61 — Gollaran şiş gire oğul.

- (1) *serpile* : *serpilsin.*
(2) *tirit* : *kızartılmış ekmeğ ve et suyuyla yapılan bir çeşit yemek.*
(3) *Gazail Baba* : *Evlüyadan olduğu söylenen kişi.*
(4) *geymemeye* : *kaynamasın.*
(5) *gehri gezep* : *kahr ü gazap : eziyet ve öfke veren.*
(6) *gırran* : *kıran, salgın hastalık.*
(7) *hirtlegan* : *gurtlağın.* (8) *satar* : *örtme* (9) *Eli* : *Ali.*
(10) *yene* : *insin* (11) *hebbe* : *habbe, ufak kabarcık.*
(12) *tuti* : *bir kuş* (13) *emme* : *âma, kör.*
(14) *gurdeşen* : *kurdeşen, kaşınıklı dö-küntü.*
(15) *eymeyine* : *ekmeğine* (16) *üreğan* : *yüreğine.*
(17) *ağnan vağnan* : *ahla vahla.*

- 62 — Goncarda boğulasan.
63 — Gondoğun dallar gırılın.
64 — Gömlek alav, ataş suyun ola oğul.
65 — Gördüğün gün bugün ola.
66 — Gözan bebeği şişe inşallah.
67 — Gözan ferî aha işallah.
68 — Gözan şiş bata.
69 — Göz ışığına hasret galasan.
70 — Gözleran Eli (9) mili çekile.
71 — Gözleran gara su yene. (10)
72 — Gözleran hebbe (11) çöke.
73 — Gözleran tuti (12) yene.
74 — Gözleran emme (13) ola.
75 — Gözleran aha, avucan gele.
76 — Gözleran çıha.
77 — Gözleran oyula.
78 — Gözleran yumula.
79 — Gözsüz dilsiz olasan.
80 — Gözsüz gafa olasan.
81 — Gözsüz oturasan.
82 — Guduz itler kimi ağzın köpüre.
83 — Guduz olasan.
84 — Gulhula tökesen.
85 — Guran seni çırpa.
86 — Gurbanım olasan.
87 — Gurdeşen (14) tökesen.
88 — Guri sançı dutasan.
89 — Gurtlara gısmet olasan.
90 — Güler yüz görmiyese.
91 — Gün eymeyine (15) muhtaç olasız.
92 — Gün gele gara gele, üreğan (16) yara gele.
93 — Gün görüp murat almayasan.
94 — Günün ağnan vağnan (17) geçe işallah.

— H —

- 1 — Hafız otorasan.
2 — Hektalâya (1) üzi gara gidesen.

- 3 — Heram süt emmişe ras gelesen.
4 — Her iki elem senin boynonda gala.
5 — Her muradın gözünde gala.
6 — Her parçan bir gurdun ağzında gala.
7 — Her parçan bir itin ağzında gala.
8 — Her parçan bir yerde gala.
9 — Heyr görmiyese işallah.
10 — Hirtleginde gala(y)di yemez olaydin.
11 — Hoş güne hesret galasan.

— I —

- 1 — İngıbaz olasan işallah. (2)
2 — Issı (3) yatasan soğuk kalkasan.
3 — Issız dağlar mezarın ola.

— İ —

- 1 — İci gire garnan.
2 — İci kabartı tökesen.
3 — İci tökesen.
4 — İčan ici gire.
5 — İçerin işige (4) gele.
6 — İçinde ısınmaya.
7 — İçinize gıran düşe işallah.
8 — İdam olasan.
9 — İftiradan gurtulmayasan.
10 — İğit (5) budanasan işallah.
11 — İğit boyun yere gele.
12 — İğidi nevcivan budanasan. (6)
(Devamı gelecek sayıda)

(1) *Hektalâ* : *Hak Taalâ, Tanrı.*

(2) *ıngıbaz* : *kabızlık, peklilik.*

(3) *ıssı* : *sıcak.*

(4) *ışige* : *ışığa.*

(5) *ığit* : *yiğit.*

(6) *ığidi nevcivan* : *genç ve yiğit.*

Yıllık abonesi : 12,
altı aylık abonesi : 6
İlradır.
Yurd dışı senelik abone :
\$ 3. ̸ 1

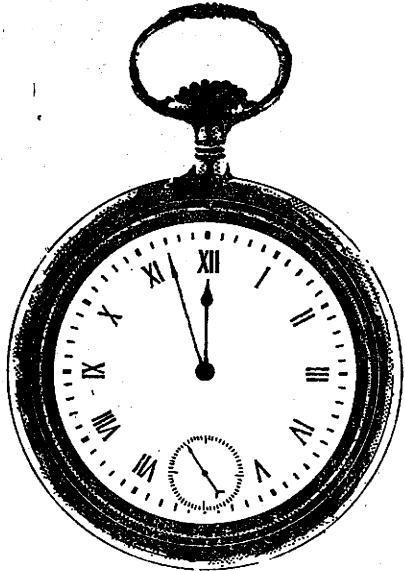
TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Sahibi : İHSAN HİNÇER
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul. Tel. : 22 49 74

Basilmiyan yazılar istenince geri gönderilir.
Dizgi ve baskı : HALK MATBAASI
İstanbul

Reklâm, işlerinizi saat gibi yürütür

REKLÂM VE TANITMA FAALİYETLERİNİZİ
yurt içinde ve dışında
EN ETKİLİ VE EN İSRAFSIZ ŞEKİLDE YÜRÜTMEK İÇİN
Kurumumuz hizmetlerinden faydalanınız

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

(Basın : 60253 — 134)

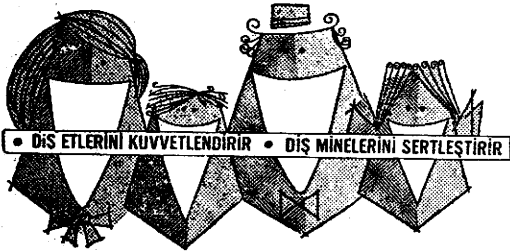

Şiddetli
baş
ağrılarına
karşı

OPON
KULLANINIZ

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago,
romatizma ağrılarını teskin eder
OPON, bayanların muayyen zaman
lardaki sancılarında faydalıdır
OPON, günde 6 tablet alınabilir

(Yeni Ajans : 6281 — 135)

mmm! sana'lı bir dilim nefistir...

Çocuklarınız üstün lezzetli Sana'ya bayılırlar.

Üstün lezzetli Sana'da, taze pastörize süt vardır. mevcuttur. Bundan dolayı Sana kıymetli bir En saf nebatî yağlarla hazırlanan Sana'da ay- enerji kaynağı ve üstün lezzetli, mükemmel rica vücuda elzem olan A ve D vitaminleri bir gıdadır.

sizin için çalışıyorlar :

Evet! Taze sütün pastörize edilmesinden Sana'nın ambalajlanmasına kadar geçen muhtelif safha- larda, yüzlerce Türk işçisi, hergün sofranıza üstün kaliteli bir margarin getirmek için, titizlikle çalışıyor.

Sana imalatının her safhasındaki, sıkı ve devamlı kalite kontrolleri, Sana'yı bugün yurdumuzun en üstün kahvaltılık margarini haline getirmiştir.

Bunu biliyor muy-
dunuz?

Her sene, Sana'ya
1.000.000 kilo ta-
ze pastörize süt
ilâve edilmekte-
dir.

Sana, yüde yüz
saf nebatî yağlarla
kut'iyen el değ-
meden hazırlan-
maktadır.

Sana ağıza tad, vücuda sıhhat !

GRAFİKA 5 • 47

Yuvanızda

Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilatını kurarak batı seviyesindeki tesislerinde senelerdenberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, bunları en uygun fiyatlara satın alabilme imkânını halkımıza sağlamış bulunuyor. Eskiden vitrinlerde seyredilen buzdolabı, çamaşır makinası, süpürge, gaz sobası, ARÇELİK'in seri imalat imkânları sayesinde bugün en mütevazı Türk yuvasında dahi sevinçle kullanılıyor... Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.

ARÇELİK

AKBANK'ta hesabınız
varsa

AKBANK

(Folklor : 139)

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
BOL İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET

**EMNİYET
SANDIĞI**

(Basın : 11243 — 140)

Şansınız.
Başarınız
ve İstikbaliniz,
Türkiye Vakıflar
Bankasında
açtıracağımız
hesapla
Gerçekleşir.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI